

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU Avocat, Direc. Contenc. B- cel G-le a Țării Românești	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSEF G. COHEN Avocat membru Cons. legislativ	GR. CONDURATU Consilier la Curtea de Apel București	RÉNÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris
V. DONGOROZ Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALFRED JUVARA Dr. în Drept din Paris Avocat	D. NEGULESCU Profesor la Facultatea de Drept, București	I. GR. PERIETEANU Avocat	C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București
GR. TRANCU-LAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	P. VASILESCU Dr. în Drept din Paris Avocat	AL. VELESCU Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALBERT WAHL Profesor la Facultatea de Drept din Paris	C. STOIANOVICI Dr. în Drept din Paris Avocat

Secretar de Redacție: **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris: **EDOUARD LÉVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case Com. și Autorit. 800 lei
" Avocați 500 "
" Magistrați 400 "
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ
în lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Artei, 5 și Rahovei, 5
Lângă salatul Justiției
TELEFON 13/29

SUMAR

— *Dunărea. Studiu de Drept internațional.*— IV. Statutul Dunărei, de d-l Profesor G. Meitani.
— *Exproprierea.*— Art. 10, de d-l Alfred Juvara;
— *Publicitatea Drepturilor reale imobiliare și Registrele de proprietate* de Andrei Rădulescu, *Recenzie* de d-l avocat Petre Vasilescu.

Jurisprudență:

— Curtea de Casație s. II: *Iordache Brăileanu* (Când nu sunt fixate prețuri de autorităț, un restaurator nu poate fi vinovat pentru speculă dacă a depășit câștigul de 30 la sută);
— Curtea de apel Buc. III: *Mihail Plati cu C. I. Săndulescu* (Procura cu sub-emanatură privată, dată unui avocat, trebuie alăturată pe lângă petiția de apel deodată cu introducerea lui. Art. 316 Pr. civ. și bb legea avocaților din 1923), cu o *Notă* de d-l avocat C. I. Săndulescu;
— Trib. Puzna s. I: *Bucur Culiianu și alții cu Ministerul de finanțe* (Vânzare de imobil. Preț fixat de părți. Taxe de înregistrare. Proces de contravenție dresat de un funcționar al Administrației timbrului pe motiv că prețul fixat de părți este inferior valorii venale a bunului și confirmat prin deciziune de Minister. Ap-1 la Tribunal din partea contravențierilor. Admitere. Anularea procesului-verbal de contravenție), cu o *Notă* de E. C. D.
— Trib. Ismail: *Petre S. Naidinov cu Soc. de navig. S. R. D.* (Contract de transport. Dacă că așul este responsabil de pierderea sau avaria lucrurilor transportate, când destinatarul este în culpă?), cu o *Notă* de d-l Prof. D. Alexandresco;
— Trib. Dunkerque (Transport maritim. Clauză de nerresponsabilitate înscrisă în buletul călătorului. Necunoștința acestei clauze de el. Aprecieria judecătorească), cu o *Notă* de d-l Profesor D. Alexandresco.

DUNĂREA

STUDIUL DE DREPT INTERNAȚIONAL

IV. Statutul Dunărei

După elaborarea tractatelor de pace, o comisiune fusese instituită de guvernul francez pentru a se face o convențiune generală relativă la porturile și căile navigabile, declarate de interes internațional.

În ședința dela 27 Ianuarie 1920, delegațiunea română arăta cari sunt principiile de care ea este călăuzită în ceea ce privește internaționalizarea căilor navigabile.

Delegațiunea distinge trei feluri de fluvii.

Fluvii, cum este Dunărea, care curg sau străbat teritoriul mai multor state, pe care le numea „ape de interes general“, pentru cari cerea un regim de internaționalizare perfectă recunoscând complect libertate și egalitate pentru toate pavilioanele, sub supravegherea unei comisii internaționale, dar respectând dreptul de suveranitate al țărilor riverane.

O a doua categorie de fluvii, cum sunt: Nistrul, Mureșul, pe care le numea „ape de interes limitat“, supuse aceluiaș regim, ca și apele din prima categorie, dar fără comisii internaționale, aceasta fiind înlocuită cu o Comisiune a riveranilor.

O a treia categorie de fluvii, cari curg în întregime, pe teritoriul unui singur stat, ca: Prutul, Siretul, pe care le numea „ape naționale“ și de care comisiunea internațională n'avea să se ocupe.

Cu toate acestea delegațiunea română a declarat că ar primi libera navigațiune chiar pe apele și canalele naționale cu condițiunea ca, navigațiunea să fie reglementată de legile noastre. (20).

Din discuțiunile umate în sânul conferinței reiese că trebuie considerată drept cale navigabilă internațională orice parte navigabilă a unei ape care dă acces, în mod natural, dela Mare, la mai multe state. Tot astfel, partea amonte a apelor cari în partea lor din vale dau acces la Mare la mai multe state, chiar dacă partea amonte n'ar da acces decât unui singur stat. Afluenții navigabili ai fluviilor internaționali, cari în cursul lor navigabil nu străbat decât un singur stat, nu trebuie să fie considerați ca supuși regimului apelor internaționale. (21).

S'a mai hotărât între altele că dacă se creează pentru vre-un fluviu comisii internaționale, deși s'a admis în principiu că administrația fluviilor internaționale să fie încredințată, conform principiilor, statelor riverane, atunci executarea regulamentelor și a lucrărilor, elaborate și hotărâte de comisii, să se execute de riverani recunoscându-se astfel sta-

20) Gh. Popescu, Libertatea comunicației pe Căile Navigabile și Regimul Dunărei, p. 11-12.

21) Gh. Popescu, op. cit., p. 13.

telor dreptul de suveranitate (22), cum ceruse și România prin circulara trimisă de ministerul nostru de externe, după conferința dela Londra din 1883 și prin care, cum am văzut, el declara că România nu poate primi hotărârile acelei conferințe tocmai pentru că ea călcă dreptul de suveranitate al țării noastre.

Tractatele iscălite după terminarea războiului mondial prevedeau, după cum am arătat, că o conferință se va întruni spre a elabora statutul definitiv al Dunărei.

La această conferință, pe lângă reprezentanții statelor aliate și asociate, puteau fi chemați, conform tractatelor, și reprezentanții fostelor țări inimice, ceea ce s'a și făcut.

Conferința s'a deschis la Paris în ziua de 1 August 1920 fiind de față reprezentanții Angliei, Franței, Belgiei, Greciei, Italiei, României, Cehoslovaciei, al regatului Serbo-Croato-Sloven, Germaniei Austriei, Bulgariei și Ungariei.

Delegațiunea Românească a fost prezidată de d. Toma Stelian în prima sesiune care, cu un mare talent și cu o tenacitate fără seamăn, a susținut drepturile țării noastre și, în consecință, ale tuturilor riveranilor.

Dela început proiectul de statut era astfel întocmit și ținea așa de puțin seamă de drepturile riveranilor, în cât delegația română, zice unul din delegați, d. Gh. Popescu, (23) s'a găsit în trista situațiune de a declara că, după credința ei, statutul Dunărei trebuia să reglementeze libertatea, egalitatea, respectul tuturilor riveranilor, iar nu să reglementeze aservirea acestor țări (24).

Chiar fostul ministru de externe Take Ionescu recunoaște în expunerea de motive a statutului Dunărei, prezentat Parlamentului, că s'au produs ciocniri între delegații statelor neriverane cari propuneau soluții ce li se păreau favorabile navigațiunii și delegații statelor riverane, cari apărau drepturile de suveranitate ale statelor lor.

În fața protestărilor președintelui delegației române, conferința s'a amânat la 1 Septembrie. La redeschiderea conferinței s'a propus un proiect francez, unul grec, unul român, unul sârb și unul ungar.

Fostul ministru de externe Take Ionescu, arăta în aceeași expunere de motive, de care am vorbit, că atunci când se va publica Cartea Verde se va vedea că toate punctele noastre de vedere au fost primite.

Din nenorocire nu s'a publicat nici o Carte Verde, ba mai mult, deși în calitate de senator am cerut să mi se comunice lucrările, conferinței care se ținuse la Paris, aceste protocoale nu mi s'au comunicat, sub cuvânt, că trebuie să se ceară învoirea celorlalte state.

Astfel fiind nu știm până acum ce propuneri conținea proiectul românesc afară de cele arătate de d. Gh. Popescu.

D-sa arată că acest proiect prevedea :

1) Libertatea de navigație, pe tot cursul fluviului, fără deosebire de pavilion ; 2) Dreptul de cabotaj recunoscut riveranilor, afară de convenție specială ; 3) Dreptul pentru statele riverane de a întocmi și aplica regulamentele de poliție generală ; 4) O singură comisiune riverană pe tot cursul navigabil al

fluviului, exercitând numai un drept de supraveghere, cu reședința la Galați ; 5) Statele riverane trebuiau să execute lucrările după un program aprobat de comisiune ; 6) Supravegherea aplicării regulamentelor trebuia făcută prin doi inspectori generali aparținând unei naționalități europene nereprezentate în comisiune și de inspectori și subinspectori naționali, exercitând funcțiunile lor în apele teritoriale ale statului căruia aparțineau ; 7) Pentru gurile Dunărei și Porțile de fier se creau două comitete tehnice, unul român la Sulina și altul sârbo-român la Orșova ; Comisia internațională trebuia reprezentată în comitete prin un delegat tehnic aparținând statelor neriverane ; 8) În privința taxelor se propunea a nu se percepea aceste de taxe decât atunci când ele reprezentau cheltuielile făcute pentru lucrări având de scop ușurarea navigațiunii (25).

Din expunerea de motive a Ministerului de Externe se vede că delegațiunea noastră a fost condusă de următoarele principii :

S'a primit drept lucru definitiv ceea ce se hotărâse prin tractate și de aceea Comisiunea europeană a fost menținută.

S'a înlăturat în mod definitiv tractatul de la Londra din 1883 ale cărui dispozițiuni, cum am văzut, n'au fost nici odată primite de noi.

România s'a declarat gata să primească orice dispozițiuni, chiar restrictive ale suveranității sale, cu condițiune ca să fie admise și pe alte fluvii internaționale, pe Rin, de exemplu, dar mai mult, nu.

Delegații României au mers mână în mână cu delegații statelor riverane, cari ne sunt aliate, Cehoslovacia și regatul Sârbilor-Croaților și Slovenilor.

Navigațiunea pe Dunăre, conform Statutului este liberă și deschisă tuturilor pavilioanelor, în condiții de egalitate, pe tot cursul navigabil al fluviului, deci Statutul proclamă egalitatea pavilioanelor, în principiu, fără deosebire între riverani și neriverani.

Rețeaua internaționalizată este compusă din Morava și Thaya, în partea cursului lor care constituie fruntaria între Austria și Ceho-Slovacia, Drava de la Barci, Tisa de la gura Someșului, Mureșul de la Arad.

Tot astfel sunt considerate ca făcând parte din rețeaua internațională a fluviului, conform tractatelor, ale căror dispozițiuni le reproduce și Statutul : canalele laterale sau șenalele cari ar fi stabilite pentru a dubla sau ameliora secțiunile navigabile în mod natural ale unuia din aceste cursuri de apă. Nici un curs de apă, afară de acestea nu vor fi puse sub competența comisiunii, fără consimțământul unanim al comisiunii.

Despre ceilalți afluenți ai Dunărei nu se ocupă Statutul. Cu toate acestea trebuie să atragem atenția, că până la încheierea unei convențiuni, care să reglementeze regimul internațional al căilor navigabile, conform art. 16 al tratatului Minorităților, România se obligă a aplica Prutului, pe porțiunile cari pot fi coprinse în teritoriul ei sau care formează frontierele sale, regimul prescris de art. 332—338 ale tratatului de la Versailles, adică recunoscând tutulor dreptul de egalitate și liberă navigațiune, administrația rămânând însă țării, căreia aparține (26).

Brațul Chilia fusese prin tractatul de la Londra din 1883 scos de sub jurisdicțiunea Comisiunii europene spre a da satisfacție Rusiei care susținea, că

22) Gh. Popescu, op. cit. p. 14.

23) Gh. Popescu, op. cit. p. 20.

24) Idem, op. cit. p. 21.

25) Gh. Popescu, op. cit. p. 22—23.

26) V. Gh. Popescu, op. cit. p. 26.

deși prin tractatele anterioare se dase competență acestei comisiuni să facă lucrări și să administreze cele trei guri ale Dunărei, prin faptul însă, că comisiunea nu făcuse nici o lucrare pe acest braț, ea renunțase la drepturile sale asupra lui.

După sfârșitul războiului și proclamarea unirei Basarabiei, Rusia încetând de a fi riverană a Dunărei, s'a revenit la vechile dispozițiuni, prin care se recunoșteau drepturile comisiunii europene asupra celor trei guri ale Dunărei (27).

Statutul împarte Dunărea în două părți: Dunărea maritimă, de la Brăila până la Mare și Dunărea fluvială, de la Ulm la Brăila.

Asupra Dunărei maritime, Comisiunea europeană își exercită atribuțiunile pe cari le avea înainte de război.

Această comisiune va fi provizoriu alcătuită din reprezentanții Franței, Angliei, Italiei, României, câte un delegat de fiecare putere. Orice stat european însă, care va justifica interese comerciale, maritime și europene suficiente la gurile Dunărei, va putea să fie admis a fi reprezentat, în comisiune, după cererea sa și după o hotărâre unanımă a guvernelor cari sunt reprezentate.

Sediul Comisiunii rămâne la Galați și puterile ei nu vor lua sfârșit decât în urma unei înțelegeri a Statelor reprezentate în comisiune.

Pentru celelalte porțiuni ale Dunărei, pentru Dunărea fluvială, Statutul reproduce dispozițiunile tractatelor, conform cărora, această comisiune va fi alcătuită din doi reprezentanți ai statelor germane riverane, un reprezentant al fiecăruia din statele riverane celelalte și un reprezentant al statelor neriverane, reprezentate în comisiunea europeană sau care ar putea fi reprezentat în viitor.

Comisiunea va veghea ca nici un stat să nu împiedice libertatea navigațiunii, ca supușii și pavilioanele tuturor statelor să fie tratați pe un picior de absolută egalitate și ca nici o atingere să nu fie adusă caracterului internațional al acestui fluviu.

În partea Dunărei de la Galați la Brăila, zice d-l Gh. Popescu, Comisia va exercita numai un control tehnic (28), dar din Statut nu rezultă aceasta.

Sediul acestei Comisiuni va fi la Bratislava pentru 5 ani de la punerea în vigoare a tractatului. După trecerea acestei perioade, Comisiunea va putea alege drept reședință, pentru o nouă perioadă de 5 ani, alt oraș situat pe Dunăre, în virtutea unei rotațiuni ale cărei modalități le va stabili.

Expunerea de motive a ministrului de externe arăta că, fixarea orașului care va servi drept reședință comisiunii, a dat loc la divergențe cu Statele amice cari propuneau Budapesta.

„Ar fi fost imposibil zice, ministrul de externe, să se primească o asemenea desemnare care arată o favoare pentru una din țările cele mai vinovate de izbucnirea războiului“.

Lucrările prevăzute în vederea întreținerii și îmbunătățirii rețelei fluviale vor fi executate de statele riverane. În cazul când statul riveran nu va putea executa el acele lucrări, Comisiunea internațională va executa singură acele lucrări fără a putea însărcina alt stat, afară de lucrările cari trebuie făcute la hotare.

Comisiunea nu poate împiedica Statele riverane de a face lucrările considerate ca necesare pentru

desvoltarea lor economică decât în cazul când ar aduce vre-o atingere navigabilității fluviului. Cheltuielile obișnuite pentru întreținerea lucrărilor sunt în sarcina statelor riverane, dar dacă se dovedește că chelueele făcute de un Stat pentru întreținerea șenalului depășesc cu mult ceea ce ar reclama nevoile traficului său, atunci el are dreptul să ceară Comisiunii fixarea părții contributive pe care vor fi obligate să o plătească fiecare din Statele riverane.

Dacă însă se fac lucrări de îmbunătățire propriu zise, precum și lucrările necesitate pentru întreținerea lucrărilor, de o însemnătate deosebită, atunci Statul sau Comisiunea care le face vor avea dreptul să perceapă taxe pentru acoperirea cheltuelor.

Întru ce privește executarea lucrărilor și repartiția cheltuelor, ele se vor determina prin înțelegeri între state pentru lucrările făcute în părțile Dunărei formând hotare. În caz de neînțelegere, Comisiunea va hotărâ.

Taxele asupra navigațiunii vor fi moderate. Ele nu vor putea fi întrebuițate decât pentru lucrările pentru cari au fost stabilite.

Aceste taxe nu vor putea constitui nici odată un tratament diferențial și nu vor putea niciodată procura Statului sau Comisiunii vre-un venit. O dispozițiune care dovedește că s'a căutat a se respecta pe cât s'a putut drepturile de suveranitate ale Statelor riverane este alineatul final al art. 18 care prevede că, dacă Comisiunea ar executa lucrări, taxele nu le va percepe prin agenții săi, ci prin mijlocirea Statului riveran.

Toate taxele de vamă, acsize, sau altele stabilite de Statele riverane, vor fi percepute fără distincțiune de pavilion și în așa fel încât să nu fie mai ridicate decât acele percepute la fruntariile vamale ale Statului.

Tot astfel, în ceea ce privește porturile, precum și locurile de îmbarcare și debarcare, ele vor fi accesibile tuturor vaselor fără nici o distincțiune.

Se vor putea percepe taxe, reprezentând cheltuielile de stabilire, de întreținere și exploatare ale porturilor și instalațiunilor lor.

Întreprinderile de navigație vor putea avea agenții pe teritoriul Statelor riverane dar observând legile și regulamentele locale.

D. Gh. Popescu, reprezentantul României în comisiunea care avea să se pronunțe, asupra chestiunii de a ști, în ce condițiuni se vor putea percepe taxe pe Dunăre, ne spune că punctul de vedere al României eră ca, pe un fluviu natural navigabil ca Dunărea, nu trebuia să se perceapă nici o taxă afară de sectoarele, unde se execută lucrări însemnate de îmbunătățire. Acest principiu, zice d-sa, a fost adoptat aproape în unanimitate făcând rezervă numai delegațiunea sârbă și cea germană (29).

În ceea ce privește cabotagiul, tractatul minorităților, care ne-a fost impus, recunoștea în art. 16 că el este rezervat vaselor naționale, deci fiecărui stat în apele și porturile sale.

Cu toate acestea, art. 22 al Statutului are aerul să modifice aceste dispozițiuni, de oarece în primul său alineat stabilește că transportul mărfurilor și călătorilor între porturile statelor riverane, precum și „*între porturile aceluiaș stat*“, este liber tuturor pavilioanelor în condiții de complectă egalitate.

În alineatul al doilea se prevede însă că un astfel

27) V. și Gh. Popescu, op. cit. p. 26.

28) Op. cit. p. 27.

29) Op. cit. p. 30.

de Serviciu local de transport nu se poate face decât de acord cu autoritățile Statului riveran interesat, prin urmare, dreptul de cabotaj rămâne rezervat statelor riverane.

Nu se va percepe nici un fel de taxe pentru vasele și mărfurile cari trec în transit. Când fluviul curge pe teritoriul unui singur Stat, mărfurile vor putea fi sigilate sau puse sub paza agenților vamali.

Comisiunea riverană va elabora regulamentele de navigațiune și poliție, inspirându-se de propunerile făcute de către Statele riverane și cari, pe cât va fi posibil, vor fi uniforme. Fiecare stat va pune în vigoare acest regulament pe teritoriul său, în virtutea unui act legislativ sau administrativ pe care îl va aplica singur, sub rezerva supravegherei recunoscute a Comisiunii internaționale.

Tot astfel exercițiul poliției generale aparține Statelor riverane.

Statutul în această materie face aplicația principiilor de drept internațional, principii cari nu fuseseră respectate de convenția de la Londra din 1883 și în contra căreia protestă ministrul de externe pe vremuri când arată, în circulara trimisă celorlalte State, că România nu poate primi convențiunea pentru că, în materie de legislație și supraveghere, celelalte state nu pot avea drepturi egale cu acele ale riveranilor și pentru că poliția fluvială nu poate aparține decât statelor riverane.

Vasele Statelor riverane însărcinate a face serviciul de poliție fluvială vor arboră, pe lângă steagul lor, un semn distinctiv și uniform.

Pentru a-și putea îndeplini misiunea sa, Comisiunea va putea înființa, un secretariat general, un serviciu tehnic, un serviciu de navigațiune și un serviciu al contabilității.

Statele riverane vor înlesni prin toate mijloacele funcționarilor Comisiunii îndeplinirea actelor funcțiunii lor.

În ceea ce privește infracțiunile la regulamentele de navigație și poliție, ele vor fi semnalate de funcționari competenți ai Comisiunii autorităților competente locale, cari vor aplica sancțiunile prevăzute. Fiecare stat va arăta cari sunt jurisdicțiunile competente să judece în prima instanță și în apel.

În acțiunile judiciare relative la navigația pe Dunăre nu se va putea cere străinilor în fața tribunalelor Statelor riverane, cauziunea *judicatum solvi*, dar patronul sau căpitanul va putea fi oprit de a-și urmă călătoria în cazul unei proceduri începută contra lui, dacă nu depune cauziunea cerută de judecător. Comisiunea poate delibera numai când două treimi din membrii săi sunt prezenți. Hotărârile sunt luate cu majoritatea de două treimi a membrilor prezenți. Prezidenția este exercitată de fiecare delegațiune pe un period de șase luni, în virtutea unei rotațiuni, conform ordinea alfabetice a Statelor.

Comisiunea constituie un comitet executiv permanent, alcătuit din delegați cari se găsesc la sediu sau înlocuitori ai lor, cari să supravegheze mersul serviciilor și executarea hotărârilor luate în plenum.

Comisiunea își elaborează regulamentul pentru ordinea lucrărilor. La alcătuirea bugetului determină veniturile necesare pentru acoperirea cheltuelilor hotărând locul și numărul sesiunilor.

Comisiunea are un steag special și se bucură pentru instalațiunile și pentru persoanele delegațiunilor, de privilegiile și imunitățile recunoscute agenților diplomați.

Pentru interpretarea Statutului, Comisiunea este

competentă. Orice stat are dreptul, în termen de șase luni, de a ataca o hotărâre, luată de Comisiune, în fața unei jurisdicțiuni speciale, creată de Societatea Națiunilor, dar numai pe motiv de incompetență sau violare a Statutului.

În cazul când un Stat ar refuza să se conformeze, unei hotărâri luate de Comisiune, diferendul va fi adus în fața jurisdicției organizate de Societatea Națiunilor.

Cele două comisiuni vor lua măsuri, pe cât va fi posibil și util, pentru a institui un regim uniform, pe Dunăre.

Cum se vede din cele arătate până aici, nici Statutul Dunărei nu prevede o singură Comisiune pentru tot cursul fluviului, de oarece menține comisiunea europeană de la gurile Dunărei.

Cu ocazia discuțiunilor urmate în conferința de la Paris, d. Toma Stelian a arătat că, atribuțiunile Comisiunii de la guile Dunărei constituie o anarhie, din punctul de vedere al dreptului ginților și o atingere a dreptului de suveranitate al Statului. România își rezervă însă dreptul, zicea președintele delegațiunii, de a cere, când se va putea, modificarea atribuțiunilor acestei Comisiuni (30).

Când s'a discutat ratificarea tractatului dela St. Germain, am ridicat în calitate de senator această chestiune arătând că trebuie să se revie și pentru Dunăre la adevăratele principii. „Sper că în viitor, ziceam în ședința Senatului dela 10 August 1920, se va reintra în dreptul comun, creiând pentru acest fluviu pe întregul său curs, dela Ulm și până la locul unde el se varsă în Mare, o singură comisiune alcătuită numai din riverani“ (31).

D. Ministru de externe spunea însă, în expunerea de motive a Statutului Dunărei „că a luat drept lucru definitiv cele stabilite prin tractatul de la Versailles, așa că comisiunea europeană a rămas în ființă cu toate prerogativele ce avea înainte de război.

Relativ la Porțile de fier s'a prezentat conferinței un astfel de proiect încât delegațiunea română nu-l putea primi.

„Era vorba de înstreținerea teritoriului țării, pentru a fi supus unei administrațiuni străine și ni se cerea să admitem că chiar forțele hidraulice de pe teritoriul nostru să fie utilizate de comisiunea internațională“ (32).

Ministrul de externe recunoaște de asemenea în expunerea de motive că a trebuit să se dea o vie luptă când a fost vorba să se stabilească regimul de la Porțile de fier. Nu s'a primit, zice d. Ministru, cu toate presiunile prietenești, pentru a fi mai transigenți, prezența la Porțile de fier a altui delegat decât al Serbiei. Toate celelalte state riverane afară de Ceho-Slovacia fuseseră provocatorii războiului și ar fi fost monstruos să le acordăm, o participare specială în regimul apei care curge între noi și Serbia.

S'a ajuns în fine la o soluțiune care, fără a da în totalitate satisfacție delegațiunii noastre, a putut fi însă primită.

Se va constitui, prevede Statutul, la Porțile de fier, după înțelegerea dintre Statele co-riverane și Comisia internațională, pentru a menține și a îmbunătăți condițiunile navigațiunii, servicii tehnice și administrative speciale cu sediul central la Orșova.

30) V. Gh. Popescu, op. cit. p. 24.

31) Desbaterile parlamentare pe 1920, p. 442.

32) Gh. Popescu, op. cit. p. 33.

Şefi de serviciu şi personalul vor fi numiţi şi procuraţi de cele două state co-riverane afară de ploţi cari vor putea fi de orice naţionalitate.

Când piedicile naturale vor fi dispărut, Comisiunea va putea hotărî suprimarea acestui regim special şi repunerea acestui sector sub regimul sub care se află celelalte părţi ale fluviului formând fruntaria între două state.

Comisiunea va hotărî, după propunerea serviciilor stabilite, măsurile necesare întreţinerii şi îmbunătăţirii navigabilităţii, precum şi taxele sau orice alte sume care le-ar putea înlocui fără ca guvernele reprezentate să fie obligate a da vre-un ajutor financiar.

Comisiunea va reglementa funcţionarea serviciilor, modul de percepere al taxelor, retribuirea personalului şi va pune la dispoziţia serviciilor edificiile şi instalaţiunile prevăzute de art. 288 al tratatului dela Trianon, adică: echipamentul, edificiile şi instalaţiunile întrebuintate pentru executarea şi întreţinerea lucrărilor pe sectorul Dunărei dela T.-Severin la Moldova. Comisiunea va putea aplica şi apoi suprima acest regim special şi altor sectoare ale fluviului, cari ar prezenta, pentru navigaţiune, dificultăţi naturale.

Statele contractante vor căuta să stabilească reguli uniforme de ordin civil, comercial, sanitar şi veterinar, relative la exerciţiul navigaţiunii şi al contractului de transport.

Toate dispoziţiunile tratatelor relative la regimul fluviilor internaţionale şi cele relative în special la Dunăre şi gurile ei vor fi menţinute dacă nu sunt contrarii stipulaţiunilor Statutului.

În fine, se găseşte o clauză relativă la revizuirea Statutului care prevede că la expirarea unui termen de 5 ani, dela intrarea sa în vigoare, el va putea fi revizuit dacă două treimi din statele semnatare o vor cere, indicând dispoziţiile ce se propun a se revizui. Cererea va fi adresată guvernului francez care în termen de şase luni va convocă o conferinţă a statelor semnatare.

Statutul nu prevede nici o dispoziţiune relativă la dreptul vaselor de război de a naviga pe acest fluviu. Cu toate acestea nu trebuie să credem că chestiunea n'a fost desbătută în sânul conferinţei.

D. Gh. Popescu, unul din delegaţii României, arată că trei propuneri se prezentaseră, una franceză, alta britanică şi o alta română.

Acea franceză tindea la neutralizarea Dunărei de oarece prevedea, că nici un vas de război al statelor riverane sau neriverane nu va putea naviga pe acest fluviu afară de vasele usoare.

Propunerea engleză, prevedea că trecerea în senalul navigabil şi staţionarea în porturile Dunărei fluviale a forţelor navale aparţinând statelor riverane sau neriverane se va face după uzurile maritime.

Această propunere dacă se primea, acea franceză trebuia retrasă.

În fine propunerea românească prevedea dreptul pentru statele riverane de a avea o flotă de război şi porturi militare pe litoralul lor fluvial.

Trecerea forţelor navale ale celorlalte state era interzisă în apele teritoriale ale unui stat fără autorizare specială, dar forţele navale ale unui stat riveran mergând dela un port al ţării la altul, erau permise pe senalul navigabil formând fruntaria între două ţări.

Dispoziţiunile însă din tratatele încheiate după răz-

boi, relative la clauzele navale, trebuiau să rămână în vigoare. (33).

Intr'adevăr, tratatul dela Trianon, în art. 120, prevedea că: toate monitoarele, torpiloarele şi vasele armate ale flotilei de pe Dunăre, trebuiau predate principalelor puteri aliate şi asociate.

Ungaria nu putea păstra pentru exerciţiul poliţiei fluviale decât trei şalupe de pază alese de o Comisie internaţională de control care va putea însă mări numărul acestora, dacă ea ar crede necesar aceasta.

Tot astfel tratatul dela Neuilly, în art. 83, prevede că Bulgaria va putea păstra pe Dunăre, dealungul coastelor sale, patru torpiloare şi sease canouri automobile cel mult, nici una din aceste unităţi nefiind prevăzute cu torpile sau aparate pentru aruncarea lor. Aceste vase nu pot fi înlocuite decât prin patruiloare uşor înarmate deplasând cel mult o sută de tone.

Tratatul dela St. Germain, prin art. 136, lasă Austriei trei şalupe de pază pentru exerciţiul poliţiei fluviale. Chestiunea flotei de război pe Dunăre, ne spune d. Gh. Popescu, a dat naştere la lungi discuţiuni şi neputându-se ajunge la o înţelegere chestiunea a rămas să fie discutată în a doua citire (34).

Se vede însă că nici la a doua citire nu s'a ajuns la nici un rezultat de oarece, cum am văzut, nu se găseşte în Statut nici o clauză relativă la această chestiune.

Propunerea românească era naturală şi legitimă, fiindcă nu este cu putinţă ca pentru un fluviu care ţarmureşte şi udă pe o întindere aşa mare ţara noastră să nu avem dreptul de a avea vase de război.

După cum orice Stat are dreptul să aibă o flotă de război în apele sale teritoriale, tot astfel trebuie să se recunoască fiecărui stat riveran sau udat de un mare fluviu, dreptul de a avea pe acest fluviu vase de război atâta vreme cât războaiele nu vor dispărea, dacă vor dispărea vreodată.

Austria, Ungaria şi chiar noi aveam înainte de război o flotă de război deşi tratatul dela Berlin neutralizase Dunărea şi prevăzuse, că nici un vas de război nu va putea naviga pe acest fluviu decât vasele usoare însărcinate cu poliţia fluvială. Utilitatea acestei flote a fost pe deplin dovedită în timpul ultimului război, prin urmare, astăzi, mai mult ca oricând, avem dreptul şi trebuie să avem o flotă de război pe acest fluviu care să apere, în caz de război, apele noastre, litoralul şi porturile noastre.

Vasele de război ale Statelor neriverane n'au nici un motiv de a naviga pe acest fluviu, din momentul ce libertatea navigaţiunii este recunoscută tuturilor pavilioanelor.

Un astfel de drept nu s'ar legitimă decât în cazul unui război îndreptat în contra noastră şi atunci nu este drept să avem o flotă pentru a ne apăra?

Neutralizarea Dunărei de asemenea nu este o soluţiune satisfăcătoare, de oarece de multe ori tratatele cari prevăd astfel de neutralizări n'au fost respectate. Oare neutralitatea Belgiei şi a Dunărei a fost respectată?

Este admisibil, ca un Stat mare ca România să nu aibă o flotă de război pe Dunăre, mai cu seamă în situaţia actuală?

Eu cel puţin nu cred.

G. MEITANI

Profesor de drept internaţional la
Facultatea din Bucureşti

33) Popescu, op. cit. p. 31 şi urm.

34) op. cit. 31.

EXPROPRIEREA

Art. 10

Președinția Comitetului Agrar, cu circulara No. 1425 din 1 Martie 1924, face cunoscut proprietarilor cu mai multe moșii, că începe coordonarea lucrărilor de expropriere (art. 107 regulament) și îi invită ca până la data de 15 Martie să arate numărul și numele moșilor ce „poseda la data de 15 Aug. 1916 cât și astăzi” comunicând în același timp, Ministerului, în care moșie sau moșii, doresc să li se lase, cota prevăzută de art. 10.

Eu am scris tot aici în anul trecut (No. 5, 10 și 17) asupra exproprierii și am insistat destul asupra articolului 10 din legea agrară, dar dată fiind importanța lui și faptul că Comitetul Agrar nu s'a ocupat încă de acest text, din cauză că operația coordonării presupune expropriere terminată, mă cred îndreptățit să reviu asupra acestui articol, dacă nu în credința că pot să fiu de vre-un ajutor consilierilor cari se trec cu succes de cunoștințele mele, dar cel puțin în speranța că pot să fiu de folos împrișinaților, în redactarea memoriului pe care legea îi obligă să-l depună, cât mai amănunțit, odată cu cererea de coordonare.

I

Din felul cum este redactată circulara Comitetului Agrar, pare să rezulte că situația proprietarilor cu mai multe moșii urmează să fie examinată atât la 1916 cât și astăzi, sau cu alte cuvinte că este destul ca cineva să fi avut mai multe moșii la 1916 fără ca să le mai aibă astăzi, sau să le aibă astăzi, fără să le fi avut la 1916, pentru ca să cază sub aplicarea art. 10 din legea agrară (1).

Am spus că lucrul acesta nu se poate și că art. 10 nu poate să facă excepție la principiul general stabilit de art. 3 din lege, care spune clar și lămurit că întinderea moșilor se socotește după situația lor juridică de la 15 Aug. 1916, iar că textul acestui articol, greșit, redactat, trebuie să se citească astfel: „proprietarul care a avut la 1916 mai multe moșii, fie că le mai posedă sau nu astăzi etc.” (2).

În adevăr legiuitorul pe baza unei statistice, probabil greșită, a decis ca din întinderea de pământ cultivabil pe care îl stăpâneau marii proprietari, să se exproprieze o suprafață de 2.000.000 ha. și pentru ca să ajungă la acest rezultat, a crezut că poate concilia ideea unei suprafețe de 100 ha., scutită de expropriere, cu ideea unei scări progresive.

În executarea acestui program, a fost condus în mod fatal, la principiu că trebuie să se raporteze la situația juridică de la 15 Aug. 1916, în ceea ce privește întinderea moșilor, căci altfel, presupunând că unele din ele s'ar fi parcelat, tot calculul făcut pentru a ajunge la cele 2.000.000 ha. trebuia să cadă. Dacă acesta a fost scopul urmărit de legiuitor și lucrul nu poate fi contestat, prima concluzie care se impune, este că acesta s'a dezinteresat în mod absolut de soarta pământului rămas neexpropriat, în sensul că îi este indiferent dacă acest rest se găsește în mâna unui singur proprietar sau a zece mii.

1) „În acest scop ne veți arăta numărul și numele moșilor ce „posedați la data de 15 August 1916 cât și astăzi, ce întindere „vi s'a lăsat de comisiunile de expropriere în fiecare din ele.... „etc.”. Adresa Nr. 1425 din 1 Martie 1924.

2) Vezi art. 50 din regulament care în loc de „posedă” întrebuințat de art. 10 din lege, întrebuințează cuvântul „posedă” adică la 1916.

În urmărirea acestor 2.000.000 ha. d-l Garoflid a fost nevoit să sacrifice principiu exproprierii pe proprietate și de aici articolul 10 care reduce pe proprietarul cu mai multe moșii la o cotă de 200—500 ha. fără însă ca să înțeleagă să schimbe principiul pus în art. 3 care singur traduce scopul imediat, urmărit de legiuitor (3). În adevăr care ar fi motivul ca atunci când este vorba de un proprietar cu o singură moșie să te raportezi la situația de la 1916, pe când atunci când este vorba de proprietarii cu mai multe moșii, să te raportezi atât la situația de la 1916 cât și la cea de azi. Dacă teza susținută de mine nu trece se vor comite un număr de nedreptăți suplimentare și se va da naștere la o serie de dificultăți, greu de rezolvat în mod rațional.

a) Un proprietar A. are la 1916 două moșii în întindere de 500 ha. și vinde una din ele lui B. care avea și el la 1916 alte 2 moșii, tot în întindere de 500 și care astăzi posedă 3 moșii cu o întindere de 750 ha.

În calculul făcut de autorii legii (art. 10) acești 2 proprietari trebuiau să rămână amândoi în cele 4 moșii cu 1000 ha. Se face coordonarea lui A. după situația de la 1916 și i se lasă 500 ha. din care 250 în moșia vândută; se face după aceea coordonarea lui B după situația de azi și găsim-l cu 750 ha. i se expropriează 250 ha. care repet nu intră în calculul celor 2.000.000 ha. urmărită de legiuitor.

Nedreptatea este și mai mare în cazul când A. are 3 moșii din care vinde una lui B. și fiind obligat să garanteze pe acesta în contra pericolului exproprierii își oprește cota în moșia vândută, oferind exproprierii una din moșiile pe cari le mai posedă: dacă ar fi știut ca moșia vândută urmează să fie expropriată din cauza situației actuale a lui B. și ar fi păstrat cota de 500 ha. în moșiile care le posedă și ar fi scăpat astfel aceste 250 ha.

b) Un proprietar A. cu mai multe moșii la 1916 vinde una din ele lui B. care are astăzi și el mai multe moșii. A face mai repede cerere de coordonare și își rezervă cota în moșia care îi a rămas, așa că moșia vândută se expropriează în întregime și se împarte la locuitori; mai târziu face și B cerere de coordonare și având mai multe moșii cere să fie comasat tocmai în moșia cumpărată de la A și deja expropriată prin coordonarea precedentă. Ce va face Comitetul Agrar? Va putea el să anuleze prima expropriere, să alunge pe țărani din pământurile deja împărțite și să le redea lui B?

c) Un proprietar cu moșie în Ilfov, regiune cu populație deasă, cumpără după promulgarea legii, sau mai exact înainte de promulgare, dar când dispozițiunile ei principale, erau cunoscute, o moșie în Bărdăgan și aplicându-i-se situația de azi, el va intra în art. 10 având dreptul la o cotă de 375—500 ha., pe care o va alege în moșia din Ilfov.

Aceasta a fost oare intenția legiuitorului și nu se pierde astfel ceea ce s'ar putea câștiga prin aplicarea art. 10 proprietarilor care au astăzi mai multe moșii și care la 1916 nu aveau nici una?

Este adevărat că și teza susținută de mine poate să ne ducă la un rezultat puțin simpatic și să vedem un individ care a cumpărat mai multe moșii

3) Art. 11 din textul legii votate mai întâi la Senat spune: „Starea juridică a moșilor din acest punct de vedere, va fi a... „ceea dela 16 Dec. 1918 și consemnată în procesele verbale de „expropriere întocmite pentru aplicarea decret. Nr. 3697 din 918”. text care a dispărut din redactarea definitivă a art. 10, desigur pentru că s'a înțeles ca să se raporteze tot la situația dela August 1916.

de la proprietari care la 1916 nu aveau fiecare decât una singură iar el în schimb se găsește azi în stăpânirea a 10.000 ha. Trebuie însă observat că toate aceste moșii au fost deja expropriate după situația de la 1916 și mai cu seamă că aceste hectare nu intră în cele 2.000.000 urmărite de legiuitor, ceea ce este peremptoriu.

d) Dacă articolul 10 se aplică, în contra părerii mele, proprietarilor care au azi mai multe moșii, fără să le fi avut la 1916, atunci rămâne să ne înțelegem asupra cuvântului „azi” care poate fi:

1) momentul când s'a promulgat legea agrară (Iulie 1921); 2) ziua când s'a pronunțat comisia de ocol; 3) ziua când s'a pronunțat comisia județeană de expropriere; 4) în fine data coordonării.

Pentru art. 10 nu poate să existe o altă situație în afară de cea de la 1916 decât ziua promulgării legii „proprietarul care are sau a avut la 1916”.

Circulara C. Agrar, pe de altă parte, se raportează la momentul coordonării „numărul și numele moșiilor ce posedafi la data de 15 Aug. „1916 „cât și astăzi” așa că prima chestiune care se pune este să știm dacă C. Agrar a înțeles să înlocuiască ziua promulgării legii cu ziua coordonării, iar a 2-a chestiune, dacă C. A. putea să facă acest lucru. Dacă art. 10 ar fi înțeles prin cuvântul „are” ziua hotărârii comisiunilor de expropriere, am putea ușor să susținem că pentru proprietarii cu mai multe moșii, această zi se confundă cu cea a coordonării și textul circularii s'ar înțelege de la sine; art. 10 însă, dacă a spus ceva, lucru pe care nu-l cred, a înțeles în mod fatal prin cuvântul „are” ziua promulgării legii, când nu ar fi decât numai ca să împiedece un număr de fraude posibile și iată cum în loc să avem de examinat o singură situație în trecut, cea de la 1916, ne trezim cu o a 2-a situație trecută, aceea de la 1921, lucru care nu poate decât să încurce și mai mult o lege încurcată.

De aici rezultă, fără nici o rațiune de altfel, că proprietarul care a avut mai multe moșii în alt moment decât la 15 Aug. 1916 și la 17 Iulie 1921, adică în ziua exproprierei sau azi în momentul coordonării, nu cade sub aplicarea art. 10 și cu atât mai mult nu cad sub aplicarea acestui text, acei proprietari care au avut mai multe moșii între timpuri, fără să le fi avut însă nici la 1916, nici la 1921, nici în ziua exproprierei la 1922 și nici azi, momentul coordonării.

II

A doua dificultate la care dă naștere art. 10 este cea a definiției cuvântului „moșie” și asupra căreia am insistat destul în studiul meu precedent (Curieru Jud. No. 10 din 1923). Ce întindere trebuie să aibă o bucată de pământ, sau mai exact, ce condițiuni trebuie ea să îndeplinească, pentru ca să se cheme moșie și să asigure proprietarului său toate avantajele art. 10 și 11 din legea agrară?

Art. 4 care stabilește principiul și este sediul materiei vorbește de 100 ha.; art. 9 al. 2 reduce moșiile sub această cotă, când este nevoie iar art. 16 vorbește chiar de 50 și 25 ha. când este vorba de moșiile de deal și de munte. Chestiunea este foarte importantă și se prezintă în aceiași termeni pentru proprietari și pentru Stat, iar dacă s'ar părea nedrept ca un proprietar să poată avea 10 moșii de câte 80 ha. fiecare scutite de expropriere, este tot așa de nedrept ca un proprietar care pe lângă moșia din Ilfov cu populație deasă dacă mai are și una în Bărăgan de 10—20 ha. să poată din această cauză

să cadă sub aplicarea art. 10 și să-și vadă cota ridicată dela 150 ha. (art. 8, lit. b.) la 275—500 ha. (art. 10 ultimele 2 alineate) pe care să le poată opri în moșia din Ilfov chiar când aceasta ar fi arendată (art. 11).

Se înțelege ce vreau să spun: un proprietar are în județul Ilfov o moșie în regiunea de populație deasă care conform art. 8, lit. a sau b, urmează să fie adusă la 100 sau 150 ha. după cum este arendată sau nu și cu 2 zile înainte de promulgarea legii agrare (17 Iulie 1921) el mai cumpără o bucată de pământ în talomita județ de colonizare; și atunci dacă se ia în considerație situația lui dela 17 Iulie 1921, acest proprietar intră în art. 10 și 11, are dreptul între 375—500 ha. și-și oprește întreaga suprafață în jud. Ilfov. Acesta a fost oare scopul urmărit de legiuitor?

„Dilema este ușor de înțeles: ori interpretăm cu „vântul moșie din art. 10 în înțelesul art. 4 și atunci „un proprietar poate avea 10 moșii de câte 99 ha. „fiecare, adică 999 ha. iar art. 10 cade: sau înțelegem prin moșie orice bucată de pământ și atunci „un proprietar dela munte, deal sau populație deasă „își dublează sau triplează cota, dacă mai are în „același timp 2—3 ha. în talomita, Brăila sau Moldova, adică în regiunile de colonizare și legea dela „1921 este complet denaturată”. (Curierul Judiciar No. 10 p. 150).

III

Art. 10 acordă proprietarului cu mai multe moșii o cotă care variază între 200 și 500 ha., după regiunea în care sunt situate moșiile, iar ultimul alineat adaugă: „Proprietarul care a avut la 1 Februarie 1921, ferme cu crescătorii de vite... „... va putea fi expropriat până la maximum de 500 ha. indiferent de regiunile unde posedă moșiile”.

Intrebare: Pentru ca să ai dreptul la aceste 500 ha. trebuie oare să ai investiții de capital la toate moșiile sau numai la una? Și dacă nu e destul să ai aceste investiții numai la una care este situația proprietarului care are ferma la una din două sau la două din trei?

Chestiunea este delicată căci textul este insuficient, dar credința mea este că legiuitorul se mulțumeste cu investițiile de capital dela o singură moșie și lucrul rezultă din istoricul articolului 10.

a) Autorii legii din 1921 ca să atungă la cele 2.000.000 ha. au fost nevoiți să sacrifice principul exproprierei pe proprietate și au crezut că fac destul atunci când au redus pe proprietarii cu mai multe moșii la o cotă de 500 ha. ori unde ar fi fost situate aceste moșii și indiferent de faptul că sunt arendate sau nu.

„Dacă prin aplicarea dispozițiilor prevăzute la „art. 7, punctul b, art. 8 și 9, suprafața de 2.000.000 „ha. expropriată din marea proprietate particulară „nu a fost atinsă, se va proceda la exproprierea „proprietarilor cu mai multe moșii. Proprietarul care „are mai multe moșii și posedă în total mai mult de „500 ha. pământ cultivabil expropriabil, poate fi ex- „propriat până la acest maxim”. (Art. 11 din proiectul de lege votat de Senat).

La Camera sub influența unei fracțiuni, ministrul care ținea cu orice pret ca să treacă în istorie, încadrat de cei 2 Cogălniceni, a renunțat la multe din principiile lui și în ceea ce privește art. 10 a făcut o tranzacție: a sacrificat pe proprietarii cu moșiile arendate sau situate la deal, munte și regiunea cu populație deasă, pe care i-a redus între 200—250 ha. dar a scăpat în schimb pe ceilalți printre care și

pe acei cu investiții de capital, cărora le-a lăsat câte 500 ha. suprafață care în intenția ministrului reprezenta dreptul comun când e vorba de proprietarii cu mai multe moșii.

b) Dacă proprietarul cu mai multe moșii care nu are investiții de capital decât numai la una din ele, nu intră în ultimul alineat al articolului 10, apoi atunci trebuie să-l scoatem complect din acest articol, căci nici în primele alineate nu poate intra, acestea neavând în vedere decât numai moșii care nu au nici una inventar.

Când este vorba de proprietari cu mai multe moșii, dreptul comun (regulă) în intenția legiuitorului dela 1921, este suprafața de 500 ha. iar primele alineate ale art. 10 formează excepție: proprietarul cu investiții numai la una din moșii neputând intra în excepție, trebuie neapărat sau să-l scoatem din acest text (lucru care nu se poate) sau să-l facem să cadă în regulă și să-i recunoaștem dreptul la 500 ha. Această argumentare nu are decât un cusur și anume că ea nu poate să fie înțeleasă decât numai de oamenii de drept; pentru ceilalți, voi invoca principiul compensației scris în art. 42 din regulament. Este destul să constatăm că legea a consacrat principiul compensației, pentru că să fim în drept a conchide că atunci când e vorba de un proprietar cu mai multe moșii, legiuitorul a admis compensația deplin drept, multumindu-se cu investirea de capital dintr'o singură moșie. Trebuie observat că dacă nu s'ar admite felul acesta de a vedea proprietarul cu mai multe moșii nu ar putea nici odată să invoce principiul compensației de oarece art. 42 presupune că proprietarul cu o singură moșie face dovadă în fapt pe care proprietarul cu mai multe moșii nu o va putea face nici odată, căci comisia care expropriează moșia fără inventar nu are calitate să aprecieze că acest proprietar are altă moșie în alt județ, unde are un mare capital investit în vite și construcțiuni, pentru excelentul motiv că fiecare comisiune judecă cu o competență teritorială restrânsă. În aceste condițiuni ar urma că din două lucruri unul: sau ca această cercetare (a compensației) să fie făcută de Comitetul Agrar cu ocazia coordonării, sau ca proprietarul cu mai multe moșii să fie mai rău tratat ca proprietarul cu o singură moșie și să nu poată invoca nici odată această favoare. Ar mai fi fost un mijloc practic de a rezolvi dificultatea prin aplicarea art. 39 din regulament care prin inventar înțelege: vitele, instrumentele și masinile necesare pentru exploatarea a două treimi din moșia rămasă; din nenorocire însă comisiunile de expropriere nu s'au preocupat de această chestiune și nu intră în detalii ca să ne spună ce anume instrumente și masini are proprietarul căruia îi aplică art. 8, lit. c., apoi chestiunea se complică și din cauza ultimului alineat al art. 39 și a art. 42 din regulament, care compensează lipsa de inventar cu clădiri și vice-versa.

Dacă însă teza mea nu este admisă și proprietarul cu investiții mari de capital la o singură moșie nu are dreptul la 500 ha. atunci la cât are dreptul căci două lucruri sunt sigure: a) că el nu intră în primele alineate ale art. 10 care presupune că toate moșiile sunt în aceeași situație, adică lipsite de inventar; b) și că nu poate să fie mai rău tratat decât proprietarul cu o singură moșie din art. 8, lit. c. Fiindcă totuși trebuie o soluție, nu rămâne prin eliminare decât următorul procedeu: îi lășăm o cotă de 200—250—400 ha. conform primelor alineate ale arti-

colului 10 și adăugăm la acesta pentru moșia cu inventar cota prevăzută de art. 8, lit. c., după regiunea în care se află situată moșia. Așa, pentru a lua un exemplu: un proprietar are 2 moșii situate în regiunea de populație deasă dintre care numai una cu investiții de capital, el va avea dreptul la 250 ha. conform art. 10, al. 4 la care se va adăuga prima de 50 ha. acordată de art. 8, lit. c.

Pentru a dovedi că dificultățile nu s'au terminat, să presupunem un proprietar cu 3—4 moșii în regiunea de deal sau munte și care pentru mai multă simplitate are investiții de capital la toate moșiile: acest proprietar intră el în ultimul alineat al art. 10? Dificultatea vine de acolo că în sistemul legiuitorului dela 1921, inventar nu poate să aibă decât numai moșiile dela câmp, sau mai exact că numai moșiile de câmp au dreptul la cota art. 8, lit. c., pe când cele dela munte și deal, intră într'o categorie specială și nu pot avea nici odată mai mult de 100 ha., ori cât de mari ar fi investițiile de capital din aceste moșii. Art. 10 în ultimul său alineat, când vorbește de inventar aplică el proprietarului cu mai multe moșii aceste principii, adică are în vedere numai moșiile de câmp sau face o excepție destul de justificată de altfel? Delicată chestiune care dovedește odată mai mult cât este de greu de redactat un text de lege, când nu ai de loc cunoștințe de drept.

IV

Odată cota fixată, art. 11 recunoaște proprietarului dreptul să-și alege suprafața scutită de expropriere în oricare din moșiile sale, chiar și în acelea arendate, de unde rezultă că el și-o poate păstra chiar în moșiile de deal sau munte, cu toate că art. 8 le reduce la 100 ha. iar art. 16 la 50 și chiar la 25 ha. Aceasta să fi fost oare intenția legiuitorului? Se știe că legea din 1921 are un așa zis drept comun pe care îl formează condițiunea moșiilor de câmp, cultivate de proprietar căruia i se lasă o suprafață care variază între 150 și 250 ha. după regiuni, și care comportă două excepțiuni: a) una în mai rău, pentru moșiile arendate și acelea situate la munte sau deal care sunt reduse la 100 ha. sau chiar sub această cotă (art. 16); b) una în mai bine, pentru moșiile cu inventar care au dreptul la o primă dela 50—250 ha. după regiuni (art. 8, lit. c.). Legiuitorul a renunțat el la aceste principii atunci când e vorba de proprietarul cu mai multe moșii? Dacă ne oprim la text, sigur că da și art. 11 constituie o excepție atât la art. 8, lit. a și b, cât și la art. 16 și nu are altă limită decât principiul stabilit de art. 2.

Chiar pentru moșiile de câmp rămâne o dificultate în interpretarea art. 11, de oarece art. 18 care revinează principiul comasării, stabilește două reguli: a) o suprafață maximală pentru fiecare moșie după regiune variind între 250 și 500 ha; b) principiul că nu se poate comasa decât sau moșiile care se găsesc în aceeași regiune, sau dela o regiune deasă la una mai rară, dar nici odată dela o regiune rară la una mai deasă (art. 64 regulament). Articolul 11 este el supus acestor restricțiuni? Da, în ceea ce privește suprafața moșiei în care își alege suprafața scutită de expropriere căci art. 54 din regulament îl completează și spune: „fără ca suprafața oprită să depășească maximum prevăzut în art. 18 din lege”.

Nu, în ceea ce privește al 2-lea principiu stabilit de art. 18 din lege și 64 din regulament și proprietarul cu mai multe moșii va putea comasa într'o mo-

șie cu populație deasă sacrificând moșia din Bărăgan, soluție care cadrează perfect cu dreptul pe care îl recunoaște art. 11 de a-și alege cota în moșia arendată.

V

A mai rămas o chestiune și poate cea mai grea: situația făcută de noua lege agrară, proprietarilor cu mai multe moșii la 1916 din care a vândut una sau pe toate. Trei soluții sunt posibile: a) vânzătorul își alege cota în moșia sau moșiile care vrea, sau cu alte cuvinte în moșia care i-a rămas; b) a-ceastă cotă se alege mai întâi în moșia vândută; c) o tranzacție între aceste 2 soluții opuse. Pentru prima soluție pledează: 1) mai întâi intenția legiuitorului care de câte ori nu-l costă nimic, înțelege să protejeze pe proprietar și care prin proprietar înțelege pe acela dela 1916.

2) Concluzia trasă din principiul pus de art. 3 și care se poate formula, zicând că nimic din ceea ce s'a petrecut după 1916 nu interesează pe legiuitor:

3) În fine, art. 40 care obligă pe proprietarul dela 1916 să declare câte moșii a avut la acea dată, ce au devenit și în care din ele înțelege să-și oprească suprafața scutită de expropriere.

În contra acestor argumente nu se poate invoca decât numai echitatea, care însă pledează pentru ambele părți și un argument de drept care s'ar putea formula după cum urmează: legea de exproprierea dela 1921 scoate din comerț cu începere dela 15 August 1916 toată suprafața expropriabilă până la complectarea celor 2.000.000 ha. și așa fiind, proprietarul care vinde după această dată, ca să fi făcut un contract valabil, a trebuit neapărat să vândă din cota scutită de expropriere, singura care poate face obiectul unui act de vânzare.

Teza nu e lipsită de oareșicare valoare juridică, ca ori și care alta, are însă marele cusur că nu ține seamă de intenția părților care au dreptul să facă un act cât de riscat ar fi el, chior un act nul dacă plătesc taxele de înregistrare și duce la un rezultat nedrept, căci sigur este că nici vânzătorul nici cumpărătorul nu puteau să știe la 1919 că ore să mai vie o lege de expropriere la 1921 care să îi pună în conflict. Din punctul de vedere al echității nu se poate apăra decât a 3-a soluție: odată cota fixată de art. 10, ea urmează să se împartă între vânzător și cumpărător proporțional cu întinderea care a rămas moșiilor după aplicarea art. 8 din lege.

Soluția aceasta fusese votată de Senat (art. 11 ultimul alineat) dar a dispărut fără nici un motiv serios, din textul definitiv al art. 10.

„Dacă proprietarii cu mai multe moșii au vândut unele din ele după 16 Decembrie 1918, exproprieră „se va calcula în mod proporțional pe toate moșiile „posedate la 16 Decembrie 1918“.

Un proprietar cu 3 moșii situate una la munte sau arendată, alta în regiune cu populație deasă și alta în Bărăgan, din care moșii a vândut una, două sau pe toate. Întâi se stabilește cota conform art. 10 și apoi aceasta se împarte proporțional între cele 3 moșii adică ținându-se seamă de art. 8 sau cu alte cuvinte se va da moșiei dela munte sau arendate 20 la sută din întindere; moșiei cu populație deasă 33 la sută, iar restul celei din Bărăgan.

Operația este ușor de înțeles: comitetul agrar face el singur ceea ce art. 11 din lege dă voie să facă proprietarul care nu și-ar fi vândut moșiile.

Soluția este elegantă, aproape juridică și în tradiția ideilor împăratului Solomon.

În rezumat: a) în fapt, ceea ce importă este intenția părților și clauzele variază dela un contract la altul, căci vom găsi unele în care părțile au convenit ca în caz de expropriere a pământului vândut să se restituie prețul, iar altele în care vânzătorul se obligă să dea cota pe care o viitoare lege de expropriere ar mai cere-o, din moșia care i-a rămas.

b) În drept, teza care s'ar putea susține în favoarea cumpărătorului, are mult mai puțină valoare decât intenția vădită a legiuitorului care a înțeles să protejeze pe proprietarul dela 1916, sau cu alte cuvinte pe vânzător;

c) Comitetul agrar nu este instanța cea mai indicată ca să rezolve această chestiune, căci nu are timpul necesar să examineze sute de contracte și idealul ar fi ca să suspende coordonarea acestor moșii, până când tribunalele ordinare ar rezolvi dificultatea.

Recunosc însă că lucrul acesta nu se poate, de oarece părțile având interes ca coordonarea să nu se facă, fiindcă posedă astăzi mai mult decât au dreptul, ar amâna judecata afacerii la calendele grecești și astfel fiind, nu rămân decât 2 soluții:

a) Să respectăm intenția legiuitorului și să recunoaștem vânzătorului dreptul ca să-și aleagă pe riscul său, suprafața scutită de expropriere în oricare din moșii, ceea ce revine în a spune ca să si-o aleagă fie în moșia care i-a rămas, fie, în cazul când le-a vândut pe toate, în moșia cumpărătorului, care îi mai dă ceva pentru această alegere;

b) Să reinviem soluția votată de Senat (art. 11, ultimul alineat) și să recunoaștem Comitetului agrar, dreptul, să împartă suprafața scutită de art. 10, proporțional cu întinderea fiecărei moșii, așa după cum au rămas în urma expunerii după aplicarea art. 8.

ALFRED JUVARA

RECENZIE

Publicitatea Drepturilor reale Imobiliare și Registrele de Proprietate

Comunicare de

ANDREI RĂDULESCU

Membru al Academiei Române

Ședința dela 22 Iunie 1923

Păreră generală

Lucrarea se ocupă cu pregătirea unei reforme legislative de mare interes social întemeiată pe metodele noi de cercetare, cuprinde toate informațiunile juridice privitoare la țara noastră și la așezămintele celor mai înaintate țări din lume. Lucrarea nu e o înșirare de formule abstracte, cetirea ei trezește conștiința stimulând dorința de muncă și de îmbunătățire a vieții.

Frământarea minții moderne a adus ceva nou în experiența umană: Filosofia a creiat în științele pozitive îndrumarea și orizontul larg, iar în domeniul dreptului, științele sociale. În întregimea ei, lucrarea este pătrunsă de acest curent modern. Autorul n'a pierdut din vedere nici principiul pedagogic de economie a energiei, multum, non multa: Intr'o broșură de 50 de pagini a spus, ce altcineva — poate — ar fi spus într'un volum mare. Și cu toate astea, impresia ce-și rămâne este a lucrului desăvârșit.

Ceva sugestiv, care se desprinde din fiecare rând, este însuflețirea iubirii de patrie și dorința autorului de a-și vedea

țara înzestrată cu așezămintele, cari formează mândria țărilor civilizate.

Istoricul chestiunii

În dreptul roman publicitatea reieșea din formele de transmisiune ale proprietății; mai târziu s'au înființat și registre.

În Franța, transcrierea tuturilor drepturilor de proprietate s'a introdus în timpul revoluției. Fără transcriere, față de terți, rămânea proprietar tot vânzătorul. Lipsa transcrierii o putea invoca oricine, fără distincție.

În codul Napoleon, proprietatea se transmitea prin consimțământ, publicitatea o forma data certă. În interesul celor de al treilea, legea din 23 Martie 1855 restabilește transcrierea din dreptul revoluționar, o publicitate însă incompletă, fiindcă nu se transcria toate drepturile reale imobiliare.

În Belgia, legea din 16 Decembrie 1851, modificând codul Napoleon, a introdus o transcriere mai completă.

În rechizul drept românesc, transmisiunea proprietății păstra forma dreptului roman: predarea lucrului. Se puneă însă mare temei pe titlurile de proprietate numite „sineturi». În veacul XVIII-lea, sub influența din apus, în unele târguri se găseau și condici de transcriere.

Regulamntul Organic a introdus publicitatea „zlogurilor de imobile" și a foilor dotale, fără de care actul nu avea valoare. Cu prilejul transcrierii, magistratul cerceta puțin și temeinicia dreptului.

Legiuitorul nostru dela 1864 n'a reprodus numai legea franceză și belgiană, ci a păstrat ceva și din trecutul nostru, adăugând și ceva nou.

Procedura civilă din 1900 a mai perfecționat sistemul publicității: În 1904 s'a introdus publicitatea în transmisiunea drepturilor petrolifere, în 1906, publicitatea în materie de divorț față de copii; în 1907, legea judecătorilor de ocoale prevede ținerea unui registru pentru individualizarea pământurilor pe nume de persoane.

Sistemul nostru este superior celui francez și inferior celui belgian, pe care legiuitorul trebuia să-l urmeze mai de aproape.

Neajunsurile sistemului nostru

Nu se transcriu toate transmisiunile de drepturi reale între vii, testamentele, succesiunile netestamentare, actele declarative de drepturi, acțiunile relative la drepturile reale. Lipsa transcrierii nu o pot invoca decât persoanele cu drepturi asupra imobilului, transcrierea nu este obligatorie. Publicitatea nu garantează validitatea dreptului, publicitatea se face pe nume de persoane, nu pe imobil. Cercetarea se face numai pe 30 de ani, cerând timp îndelungat și pricepere, registrele pot înșela, încât cumpărătorul riscă.

Sistemul s'a mai îmbunătățit ceva în afacerile petrolifere dar nici aici riscul nu este cu totul înlăturat: Nu arareori s'a întâmplat ca acelaș teren să fie de mai multeori la persoane deosebite concesionat.

Situația se va agrava prin împroprietăririle noi: Mărindu-se numărul împroprietăririlor, va crește și numărul proceselor. Înlăturarea răului cere ca înscrierea în registre să echivaleze cu un titlu de proprietate.

Dreptul comparat

În Moravia, Boemia, măsurile luate în această privință datează de mai multe secole. În Germania, Elveția, Australia (coloniile engleze), Tunis sunt sisteme de publicitate perfecționate. Ceva mai mult: În Ardeal, Bucovina, Basarabia, sistemul este cu mult mai înaintat ca în vechiul regat.

Cum trebuie alcătuit sistemul în România Mare?

1. Trebuie să înființăm registre funciare. Până atunci

se impune îmbunătățirea materială a actualelor registre și pregătirea personalului.

2. Se impune o îndreptare legislativă: transcrierea tuturilor actelor translativă și declarative de drepturi reale imobiliare. Pentru testamentele olografe transcrierea se va face după punerea în posesie. Succesiunile ab intestat mai întâi se vor menționa și apoi transcrie. Publicitatea fiind condiția de opozabilitate față de terți, obligația nu este necesară. Se va cere actului prezentat spre transcriere să fie autentificat, sau cel puțin legalizat. Este bine ca privilegiiile și ipotecile să nu aibă efect retroactiv. Se va menționa pe marginea registrelor: întentarea acțiunilor și a hotărârilor date, starea civilă și capacitatea titularului. Lipsa publicității poate fi opusă de toți fără deosebire. Aceasta va fi o stare de provizorat.

Obiecțiuni

S'a spus că această reformă cere cheltueli, timp îndelungat, personal numeros. Greutățile însă nu trebuie să ne sperie. Inceputul se putea face de mult în afacerile petrolifere: Cu prilejul consolidării trebuind planuri pentru precizarea parcelelor concesionate, se putea face măsurătoarea de specialiști numiți de Stat, pe cheltuiala particularilor. În acest fel se putea alcătui registre în regulă, se putea face un început de cadastru. Vremea nu este însă cu totul trecută: În expropriările, ce s'au făcut, va trebui să se măsoare pământurile, pădurile, terenurile petrolifere. Nu trebuie pierdut momentul. Mai întâi se vor indica principiile generale, cari se vor completa prin legi, regulamente, experiență. Sistemele cele mai bune de publicitate se vor adapta stării noastre locale. Reforma se va face la început, unde se va putea, urmând ca ea să fie completată cu timpul.

Situația definitivă a proprietății

În stadiu definitiv proprietatea va cuprinde:

1. Un registru, în care se va trece imobilul individualizat prin planuri, numele proprietarului, originea dreptului, transmisiunile succesive, restricțiunile, sarcinile;
2. Un dosar cu actele justificative;
3. Un registru pentru cererile de transcriere, în care data cererii va stabili prioritatea;
4. Un registru de proprietari, cu toate proprietățile lor, în care se va trece: înscripțiunea drepturilor reale, adnotarea drepturilor personale, mențiunea acțiunilor, a stării civile.

Pentru a fi trecut în această situație definitivă, trebuie a dovedi dreptul de proprietate. Dreptul absolut este de multeori imposibil. În lipsă de acte se va avea în vedere posesia. O situație asemănătoare o avem în legislația petroliferă, cu privire la condiția proprietarului aparent. Apoi, tot în acelaș chip s'a procedat la început și în celelalte țări. Pentru ca proprietarii să nu rămână însă multă vreme în nesiguranță, se va da un termen mai lung pentru dovedirea ei, cu sancțiunea decăderii în caz de neglijență. În această împrejurare și moșnenii cari au multe procese și proprietatea încurcată, vor avea un mijloc de lămurire a situații. Registrele, astfel alcătuite, vor constitui titlu de proprietate. Vor avea dreptul de transcriere și dobânditorii singuri.

Actuala prescripție se va menține până la alcătuirea definitivă a registrelor. Înscrierea în registre, care presupune cercetarea titlului de proprietate, se va da în căderea unui magistrat, idee care corespunde și tradițiunii noastre: chestia sineturilor. În caz de greșeli strecurate în registre, Statul va fi obligat să dea părților lezate o despăgubire, cu dreptul de regres în contra funcționarului vinovat de dol sau de culpă mare. Se va forma și un fond de despăgubire din taxele impuse părților cu prilejul cererii de înscriere. Registrele se vor întocmi în 3 exemplare: Unul se va ține la tribunal, altul la judeșătorii

de ocol, iar cel din urmă la comuna respectivă. Cel cu precădere va fi cel dela tribunal.

Concluzie

Acestea sunt, în linii generale, propunerile lucrării ce am analizat. În interesul țării dorim ca guvernarea noastră să le utilizeze. Este o elaborare admirabilă venită la timp, care dacă ar fi privită cu indiferență și ar rămâne neaplicată, ar constitui o mare gresală.

P. VASILESCU

Dr. în drept din Paris, Avocat

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. II

Audiența dela 7 Noembrie 1923

Președenția d-lui OSCAR N. NICOLESCU, Președinte

Rec. Iordache Brăileanu

Decizia penală No. 2206

Speculă. — Mâncări servite în restaurante. — Nefixarea de prețuri de către autoritățile competente. — Dacă în asemenea caz restauratorul poate fi condamnat în baza legii speculei că a depășit câștigul de 30%.

Dacă într-o localitate autoritatea competentă nu a fixat tarife pentru mâncările servite în restaurante, instanțele judecătorești nu pot să considere prețurile mărfurilor servite ca prețuri de speculă și să aplice restauratorilor penalitatea legii asupra speculei.

Curtea,

Ascultând pe d-l avocat Brăescu, în susținerea recursului și pe d-l Procuror Al. Dem. Oprescu, în concluziuni.

Deliberând,

Asupra motivelor I și II de casare astfel formulate :

I. «Violarea art. 2 din legea pentru înfrânarea și reprimarea speculei ilicite :

a) Tribunalul pune temeiul pe ordonanța No. 1823 din 11 Iulie 1923, dată de Comisia Interimară a orașului R.-Sărat, deși această ordonanță, după cum rezultă din chiar cuprinsul ei, se vede că se întemeiază pe dispozițiile art. 27 și urm. din desființata lege a speculei și a decretului-lege din 1919, cari nu mai erau aplicabile la data comiterii contravențiunii, întrucât art. 41 din noua lege asupra înfrânării speculei, abrogă toate legile, decretatele legi, ordonanțele și regulamentele contrarii legii în vigoare ;

b) Fixarea prețurilor maxime de vânzare în conformitate cu dispozițiile art. 2 din legea pentru înfrânarea și reprimarea speculei ilicite, se face luându-se avizul unui reprezentant al consumatorilor, numit de Prefectul județului, dintre președinții asociațiilor locale ale funcționarilor publici, sau pensionarilor publice, cât și al unui negustor care are firmă înscrisă pentru articolul asupra căruia se fixează prețul maximal de vânzare. În specie, ordonanța Comisiunii Interimare fixează prețurile fără a fi luat acest aviz cerut de lege, și deci ordonanța nu poate fi ținută în seamă ;

c) Se violează art. 2 din menționata lege și prin faptul că Comisiunea Interimară a orașului R.-Sărat nu a avut la data de 14 Iulie, când se pretinde că s'a comis contravenția, nicio ordonanță dată prin care să se fixeze prețuri pentru restaurante, după cum cere legea.

II. «Gresită interpretare a art. 4 și 5 din legea pentru înfrânarea speculei ilicite și a art. 9 din regulamentul acelei legi. Din textul atât al legii, cât și al regulamentului legii, aceste articole nu sunt aplicabile în specie, pentru că art. 4 din lege vorbește de articolele cari se vând având o factură și lasă libertatea comerciantului a fixa prețurile, iar Ministerul de Industrie și Comerț are dreptul se fixeze prețuri maxime și pentru aceste articole, în cazul când producătorul ar depăși câștigul rațional ce i se cuvine, iar art. 9 din regulamentul pentru înfrânarea speculei ilicite, se vede că Consiliile comunale sau Comisiunile Interimare, vor împărți restan-

tele în categorii, iar în primul alineat al acestui articol se arată că prețurile se vor stabili de autoritățile comunale în raport cu categoria în care se află restaurantul, ceea ce nu s'a făcut, după cum se constată din actele emise chiar de autoritatea comunală și nu a fost tăgăduit nici de d-l reprezentant al ministerului public, în apelul ce a făcut cu ocaziunea judecării lui».

Având în vedere sentința adusă în recurs, din care se constată că recurentul I. Brăileanu, fiind trimis în judecată pentru faptul că a pus în consumație în restaurantul său mâncări cu un preț mult mai ridicat decât câștigul acordat prin legea contra speculei Judecătoria Ocol. I rural Râmnicu-Sărat, care a fost investită cu judecarea afacerii, l-a achitat, prin cartea de judecată penală No. 459/923, pe motiv că în localitate nu erau fixate prețuri maxime de vânzare pentru restaurante, conform art. 2 din legea speculei ;

Că, împotriva acestei hotărâri făcându-se apel de către parchetul Tribunalului R.-Sărat, Tribunalul, prin sentința cu No. 869/923, a admis apelul și a condamnat pe inculpat la 10.000 lei amendă, făcând în cauză aplicația art. V, comb. cu IX die legea speculei dela 16 Iunie 1923 ;

Că, împotriva acestei sentințe, condamnatul a făcut recursul de față ;

Având în vedere că, pentru a condamna pe recurent, Tribunalul, după ce constată în fapt că inculpatul I. Brăileanu a pus în consumație în restaurantul său mâncări cu preț ridicat, motivează că, deși nu erau fixate tarife pentru restaurante, totuși prețurile mâncărilor urmează să se reguleze conform art. IV și V din lege, care admite un beneficiu de 30 la sută asupra prețului de cost, plus cheltuielile de transport și cele speciale beneficiu pe care recurentul l-a depășit ;

Considerând că, legea pentru înfrânarea și reprimarea speculei ilicite din 16 Iulie 1923, dispune, prin art. II, alin. I, că Comisiunile comunale sau Comisiunile interimare fixează prețuri maxime de vânzare asupra următoarelor articole : pâine, făină de grâu, de seacă și de porumb (mălai), carne, pește, untură de porc, lapte, precum și orice alte obiecte de primă, imediată și generală necesitate, calificate ca atare printr'un jurnal al Consiliului de Miniștri ;

Că, prin aliñ. V de sub art. 2, legea dispune că Comisiunile comunale sau interimare vor fixa tarife pentru transporturi, hoteluri, hanuri, restaurante, ospătării și eai ;

Că, în ce privește celelalte mărfuri și alimente ne cuprinse în art. 2, dar cari fac obiectul unor operațiuni curente sau comerciale, art. V din zisa lege admite ca ma maximum de beneficiu asupra prețului de cost 20 la sută pentru angroșiști și 30 la sută pentru detailiști, iar în ultimul alineat art. V admite pentru articolele de comerț cari se desfac în restaurante și cari nu sunt prevăzute în tarifele fixate conform art. 2, de asemenea un beneficiu de 30 la sută asupra prețului de cost ;

Că, pe de altă parte, prin art. I al legii, se dispune că nimeni nu poate stabili prețuri maxime de vânzare decât în cazurile și condițiunile determinate de legea de față ;

Considerând, că din aceste dispozițiuni rezultă că legiuitorul dela 16 Iunie 1923, călăuzit de ideea înfrânării și reprimării speculei ilicite, în scop de a veni în ajutorul populației nevoiașe, a stabilit, în primul rând, prețuri maxime pentru alimentele socotite de primă și generală necesitate și, în al doilea rând, a limitat câștigurile comercianților pentru celelalte mărfuri netarifate, la un maximum de 20 și 30 la sută asupra prețului de cost ;

Că, însă, în ceea ce privește restaurantele, legiuitorul, ținând seamă de cheltuielile necesare cu transformarea

alimentelor, a stabilit în privința lor un regim mixt și anume: în ceea ce privește mâncărurile preparate și servite, a dispus, prin art. 2, alin. V, că tarifele pentru restaurante să se fixeze de Comisiunile comunale sau interimare, iar în ceea ce privește celelalte obiecte de comerț ce se desfac în restaurante, legea a limitat beneficiul restauratorilor la un maximum de 30 la sută asupra prețului de cost, ținându-se seamă de valoarea mărfii facturate, spesele de transport și orice alte cheltuieli speciale;

Că, prin urmare, este cert că, dacă într-o localitate, organele competente, Comisiunea interimară, cum e în speță, nu au fixat tarife pentru mâncărurile servite în restaurante, nu este îngăduit instanțelor judecătorești ca, pe cale de deducțiuni, să considere prețurile mâncărilor servite ca prețuri de speculă și să aplice restauratorilor aflați în asemenea condițiuni penalitățile legii, deoarece, în prim rând, legiuitorul a dispus că tarifele pentru restaurante vor fi fixate de Comisiunile comunale sau interimare și, în al doilea rând, că nimeni nu poate stabili prețuri maximale de vânzare decât în cazurile și condițiunile determinate de lege;

Considerând, în speță, că din moment ce instanța de fond constată în fapt că în localitate nu erau fixate asemenea tarife pentru restaurante, nu se poate imputa recurentului că nu a respectat dispozițiunile art. 2 din legea contra speculei; că, de asemenea, Tribunalul nu putea ca să-l condamne, să facă aplicațiunea art. 5 și 9 din această lege, căci art. 5 nu se referă la mâncărurile cari se servesc, ci la articolele de comerț cari se desfac în restaurante;

Că, astfel fiind, instanța de fond a violat dispozițiunile art. 2 și a făcut o greșită aplicațiune a art. 5 și 9 din sus zisa lege și a pronunțat o sentință casabilă;

Că, prin urmare, din moment ce faptul imputat recurentului nu cade sub prevederile legii contra speculei, sentința Tribunalului urmează a fi casată fără trimitere.

Pentru aceste motive, Curtea, admite recursul și cassează fără trimitere.

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI, SECȚIA III

Audiența dela 22 Noembrie 1923

Președinția d. lui I. COANDĂ, Consilier

Mihail Plati cu C. I. Săndulescu

Decizia civilă No. 344

Legea avocaților. — Apel. — Avocat. — Procură. — Ce condițiuni trebuie să îndeplinească pentru a valida apelul? — Art. 36 din legea corpului de avocați din 1923, art. 316 pr. civ.

Legea pentru organizarea și unificarea Corpului de avocați, art. 36, permite avocatului să ia orice măsuri cu caracter judiciar și procedural în favoarea clientului său pe baza unei procuri sub semnătură privată, însă ea trebuie alăturată la petiția de apel, odată cu introducerea apelului, cum cere și art. 316 pr. civ., ale cărui dispozițiuni nu au fost abrogate.

Curtea,

Având în vedere incidentul ridicat de intimatul C. I. Săndulescu de a se respinge ca neregulat introdus apelul făcut de Mihail Plati, contra sentinței civile No. 891/923 a Trib. Ilfov s. l. c. e.;

Având în vedere că în sprijinul incidentului ridicat, intimatul arată că d-l avocat Juvenal Bărdescu, care a introdus apelul, deși a semnat apelul ca procurator, dânsul n'a alăturat la petiția de apel procura, și ca atare apelul este inexistent;

Având în vedere că apelantul obiectează că conform legii avocaților, azi în vigoare, avocatul are latitudinea pe baza unei scrisori emanate de la clientul său să ia orice măsuri cu caracter judiciar sau procedural, chiar dacă nu se indică în mod special toate drepturile;

Considerând că este incontestabil că, legea nouă, pentru organizarea corpului avocaților, permite avocatului, să ia orice măsuri cu caracter judiciar sau procedural în favoarea clientului său pe baza unei procuri chiar sub semnătură privată, însă nu este mai puțin adevărat că procura chiar sub semnătură privată și fără dată certă, însă certificată de avocat, trebuie alăturată la petiția de apel, odată cu introducerea apelului, cum cere art. 316 pr. civ., ale cărui dispozițiuni nu sunt abrogate prin legea avocaților;

Considerând că în fapt se constată, cu decizia civilă a acestei Curți No. 312 bis din 6 Noembrie 1923 că, d-l avocat I. Bărdescu a depus procura d'abia în ziua de 6 Noembrie 1923, așa că este neîndoios că la data introducerii apelului (20 Octombrie 1923) dânsul nu avea mandat să introducă acest apel;

Considerând că s'a susținut de d-l avocat Bereș, că colegul d-sale Bărdescu a avut procură în momentul introducerii apelului, și că dânsul poate să dea dată certă procurei;

Considerând că afirmarea avocatului despre existența unui act nu este de natură a face convingerea justiției, ci trebuie să se înfățișeze acel act, iar afirmarea că avocatul poate investi actul cu dată certă nu este sprijinită pe nici un text de lege, și deci avocatul nu poate avea mai multe drepturi decât acelea ce-i sunt conferite prin lege;

Că dacă art. 36 din legea nouă a avocaților spune: că procura dată chiar sub semnătură privată, îi acordă dreptul de a lua orice măsuri, acestea bineînțeles că, numai dela înfățișarea procurei curg acele drepturi, iar nu cu efect retroactiv;

Că așa fiind incidentul este fondat și cată a fi admis, iar apelul urmează a fi respins, ca neregulat introdus, cu 300 lei cheltuieli de judecată cât s'a apreciat. Pentru aceste motive, Curtea admite incidentul.

(ss) I. Coandă, Sp. Popescu, I. Botez

Grefier, (ss) Siligeanu

NOTĂ. — Soluția onoratei Curți, a provocat nemulțumiri printre unii colegi, cari cred că-și pot croi în exercițiul profesiei, o altă haină, de cât aceea ce legea corpului de avocați, o precizează în contururi cu linii bine definite și clare, afară de puține excepții.

Și va provoca mai multă discuție, când se va cunoaște într'un cerc mai larg.

Desigur își vor pune întrebarea, cum și-au pus-o acei nemulțumiți, cari s'au grăbit să mă acuze de dezertare din corp, ridicând o atare chestiune, ce-i un adevărat atentat la buna credință a avocatului, de care nu trebuie suspectat.

Cum, noi am vroit să ne desbrăcăm de anumite forme învechite, în exercitarea dreptului de a reprezenta pe parte în proces, și în loc de a merge înainte, dăm înapoi?!

Iarăși ne întoarcem la comisar, etc; Cum nu trebuie crezut, pe cuvânt avocatul, care certifică semnătura clientului său și odată cu aceasta, nu atestă și data emiterii procurei?!

Art. 36 din lege, — conține îndeajuns de clar

dispoziția că: „Procura dată avocatului chiar sub semnătură privată și certificată de el, îi acordă dreptul de a lua orice măsuri cu caracter judiciar sau procedural.

Va să zică, după opinia Curței, nu se mai poate face de către un avocat, recurs, etc., de cât în baza unei procuri legalizate de comisar, autentificată?!

Iată, puzderia de întrebări, puse de nemulțumiți.

Dar, neînțelegerea, tocmai dela greșita înțelegere a textului, pleacă.

Și, onorata Curte, rezolvă chestiunea într'un spirit juridic, de așa natură, că prin interpretarea, ce a dat art. 36 din legea corpului de avocați, arată deslușit ceea ce nu poate face avocatul să completeze la o procură, fiindcă nu-i este dat de nici o lege: *data certă* (art. 1182 cod. civ.).

Sa fi înțeles legiuitorul, că prin certificarea semnăturii care se poate face chiar pe sală, să poată da avocatul și dată certă unei procuri obținute, conform art. 36 din lege?!

În această împrejurare, zadarnic ar mai exista în legislația noastră fie de drept comun, fie de drept excepțional, termenul de apel, recurs, opoziție etc., care prin mijloace de atac trebuiesc făcute într'un termen util de partea în drept sau de un împuternicit legal, căci oricând s'ar putea schimba procura, cu semnatura părții certificată de avocat, și cu o dată «ante bellum» cum s'a întâmplat, în speța de față, să obțină astfel ratificarea.

Dar, se mai întrebă nemulțumiții, cum?, va să zică, iarăși dramuri, pe la comisariate, iarăși cheltueli de timbre și timp pe la tribunale, judecătorii?

Răspunsul este simplu și soluția se găsește, în priceperea exercitării profesiei de avocat.

Căci, ce-i mai practic mai ușor, fără nici o pierdere de timp, de a depune în original, odată cu apelul, recursul, etc. și scrisoarea-procură dată conform art. 36. din legea avocaților, de care s'ar fi luat nota, fie de greșier, când e vorba de un recurs în casație, fie de judecătorul, care rezolvă apelul, recursul când e vorba de Tribunal sau de Curte de apel, și cu care ocazie ar fi căpătat și data certă, adică dovada că ai avut dreptul, ca avocat, de a semna pentru și în numele altuia apelul, recursul, opoziția etc., la o dată când a fost introdus.

Și doar cu aceasta nu s'ar satisface decât tot o dispoziție de lege, înscrisă în art. 316 pr. civ., unde, dacă nu-i sub o acțiune de nulitate, totuși se cere: «apelul va fi iscalit de apelant, sau de împuternicitul său cu procura ce se va alătura la dosar în copie».

Căci altfel, ce ratificare valabilă mai poate fi după ce a trecut termenul? orice dovadă, de natură o face convingerea Justiției, este procura

dată conform art. 36 legea avocaților, și produsă după trecerea termenului fatal?

Evident în atare împrejurare, numai buna credință, singurul argument suflătesc, rămâne nemulțumiților, căci principiile de drept se mențin aceleași, în jurisprudența noastră, consacrate și prin decizia ce adnotăm.

C. I. SANDULESCU
Avocat

TRIBUNALUL PUTNA SECȚIA I

Audiența dela 12 Martie 1923

Președenția d-lui G. P. SCHEIANU, Judecător
Sentința civilă No. 87

Timbru. — Vânzare. — Taxe de înregistrare. — Evaluarea imobilului de către părți. — Fisc. — Contestare pe temeiul că prețul este inferior valorii venale a bunului vândut. — Apel contra deciziunii Ministerului. — Contestatie. — Cine judecă asemenea contestație? — Art. 61 ult. alin. al legii timbrului.

Potrivit art. 61 ultimul alineat din legea timbrului, administrația timbrului prin funcționari delegați de dânsa, va putea contesta în justiție suma evaluărilor sau prețurilor stipulate de părți prin actul de vânzare, când valoarea sau prețul sunt inferioare valorii venale a bunurilor transmise, iar această contestație se va judeca de tribunale de urgență, în prima și ultima instanță.

În consecință este nul procesul verbal de contravenție dresat de un subinspector financiar și confirmat prin decizia Ministerului de finanțe atacată cu apel.

Tribunalul,

Asupra apelului făcut de Bucur Chilian și Eftimie Tuia contra deciziunii Ministerului de finanțe, prin care aproba procesul verbal dresat de Bădă Dumitrescu, subinspector financiar, în ziua de 20 Noembrie 1922, prin care îi obliga să plătească Statului suma de 2100 lei, taxă de înregistrare 5%, cu care a fraudat Statul și cu amenda de 6300 lei, egală cu întreitul taxei ce ar fi trebuit să plătească pentru suma de 42000 lei: Având în vedere susținerile părților și actele dela dosar:

Apelantul Eftimie Tuia, în anul 1921, cumpără de la Sublocotenentul Ion Ralescu, cu actul autentificat de Tribunalul Putna la No. 1884/921, un imobil — casă și loc — situat în Focșani, str. Regina Elisabeta 48, cu prețul de 40000 lei, iar su actul autentificat de Tribunalul Putna la No. 2096/922, Eftimie Tuia, vinde acest imobil lui Bucur Chilian, numai cu suma de 18000 lei, percepându-se taxa convenită de înregistrare.

Că subinspectorul financiar Bădică Dumitrescu, în baza delegațiunii Administrației financiare fiind delegat a constata dacă imobilul vândut de sublocotenentul Ion Ralescu, se găsește în aceeași stare cum Eft. Tuia l-a vândut lui Bucur Chilian, sau într'o stare inferioară și a vedea dacă nu cumva părțile au pus în actul de vânzare numai 18000 lei pentru ca să frustreze statul cu taxele convenite, prin procesul verbal dresat de numitul în ziua de 20 Noembrie 1922, găsește că acest imobil cumpărat de către Bucur Chilian la data de 13 Septembrie 1922, dela Eft. Tuia, l-a cumpărat în aceeași stare și cu aceleași dimensiuni ca în momentul când vânzătorul Eft. Tuia l-a cumpărat la 22 August 1921 de la sublocotenentul Ion Ralescu, și că dacă la 22 Au-

gust 1921 acest imobil a fost cumpărat de Eft. Tuia n'a putut să-l vândă numai cu 18000 lei, ci cel puțin cu 60000 lei, față de rid carea prețurilor imobilelor. Iar pentru acest fapt numiții apelanți, prin aratatul proces-verbal, au fost obligați să plătească Statului suma de 8400 lei.

Considerând că în asemenea cazuri care sunt prevăzute de art. 61 legea timbrului, după ultimul alineat al acestui articol, administrația timbrului, prin funcționarii delegați de dânsa, va putea contesta în justiție suma evaluărilor sau prețurilor stipulate de părți, când valoarea sau prețul sunt inferioare valorii venale a bunurilor transmise, iar aceste contestațiuni se vor judeca de tribunale în primă și ultimă instanță, de urgență.

Că astfel fiind, tribunalul constată că singura cale pe care fiscul urma să o ia este numai aceea prevăzută de art. 61. al. ult. leg. timbr., și deci ca atare apelul de față cată a fi admis și a adula procesul verbal.

Pentru aceste motive, admite, apelul, reformează în totul deciziunea ministerului de finanțe, prin care aprobă procesul verbal dresat de Bodică Dumiteșcu, sub inspector financiar, în ziua de 20 Noembrie 1922 și apără pe apelanții Eftimie Tuia și pe Bucur Chilian de plata amenzii în suma de 8400 lei.

(ss) G. P. Scheianu, V. V. Nicolau
Grefier (ss) C. Ștefănescu

NOTA. — Decretul-lege No. 1638 din Aprilie 1920, modificând vechiul art. 64 alin. ultim din legea timbrului, a inovat, admitând administrației timbrului, prin funcționarii delegați de dânsa, ca să conteste în justiție nu numai evaluarea actelor translativă de proprietate, ci și prețurile stipulate de părți, când valoarea sau prețul vânzării sunt inferioare valorii venale a imobilului vândut. Această inovație a fost împrumutată din legea franceză similară (art. 17 legea timbrului franceză).

Atacarea actului nu o poate face fiecare decât pe calea contestațiunii la tribunal, care judecă în primă și ultimă instanță.

Această inovație a legiuitorului însă, este foarte criticabilă, căci Statul calcă un principiu general de drept în materie de libertatea convențiilor, intervenind într'un contract în care prețul a fost fixat de părți, sub pretextul că prețul stipulat este cu mult inferior valorii venale a bunului vândut, fără a se baza pe acte sau contraînscrisuri, din care să reiasă înțelegerea de a fraudă legea timbrului, sau simulațiunea.

«Părțile putând dispune de avutul lor cum voesc, în virtutea principiului libertății convențiilor, zice o decizie a Înaltei Curți de Casație (III, 92 din 14 August 1912, Curierul Judiciar 25/912), rezultă că, ele sunt libere a fixa prețul cu care are a se face vânzarea și Fiscul nu poate contesta prețurile fixate, decât când ar constata fraudă, sau când, sub forma unui contract de vânzare s'ar ascunde un contract de altă natură, supuse la taxe» (Cfr. și C. Botez, Lege asupra taxelor de timbru și înregistrare, No. 885, pg. 402).

În speța însă supusă judecății Tribunalului, Administrația timbrului n'a făcut contestație, ci

a însărcinat pe un subinspector financiar ca să cerceteze cazul, dacă imobilul a fost sau nu vândut sub valoarea venală, și acesta dresând un proces-verbal, cere ca contravenientul să plătească Statului suma de 2.100 lei, echivalentul taxei de înregistrare fraudat dela Stat. și o amendă de 6.300 lei (totrentul taxei datoric) Ministerul aprobă acest proces-verbal. Frauda este trasă din faptul că apelantul a cumpărat imobilul cu 40.000 lei, și după un an, deși valoarea venală a imobilelor a crescut, l-a revândut cu 18.000 lei.

Contravenientul a făcut, cu drept cuvânt, apel contra deciziunii Ministerului de Finanțe pe temeiul că, Fiscul numai pe calea contestațiunii putea stabili fraudă vânzătorului, iar nu prin procese-verbale dresate de agenții Administrației timbrului, care sunt nule.

Desigur, în contestație Fiscul putea invoca toate mijloacele de probă prin cari să arate fraudă, însă nu putea constitui o proba constatările funcționarilor administrației timbrului, mai cu seamă, când ele sunt trase din constatări străine actului sau apreciațiunii subiective.

În legea franceză nu se admite a se proba decât prin înscrisuri, un început de dovadă scrisă, sau pe concluziunile unei expertize ordonate de instanța judecătorească. Altfel s'ar putea contesta de Fisc orice vânzare, violându-se principiul libertății convențiilor, înscris în art. 978 c. civ. E. C. D.

TRIBUNALUL ISMAIL

Audiența dela 10 Mai 1923

Președenția d-lui VASILE IACOBINI, Președinte

Petre S. Naidinov cu Soc. an. de Navigație S. R. D.

Sentița comercială No. 19

Cărăușie. — Transport fluvial. — Responsabilitatea cărăușului. — Culpă contractuală. — Clauză de responsabilitate stipulată între părți. — Validitatea unei asemenea clauze. — Art. 1470, 2°, 1473 urm. c. civil. — Art. 425 urm. c. com.

Cărăușul este responsabil de pierderea sau stricăciunea lucrurilor ce-i au fost încredințate spre transportare, din momentul în care le primește și până la acela al predării lor destinatarului.

Această responsabilitate există pentru el: a) în caz de pierderea totală sau parțială a lucrului ce urmează a fi transportat; b) în caz de avarii; c) în caz de întârziere în predarea mărfurilor transportate.

El răspunde, în asemenea cazuri, în baza unei culpe contractuale, atât de omisiuni cât și de simple neglijențe, cu exceptarea clauzelor de nerresponsabilitate statornicite de lege (art. 1475 c. civ., 425 c. com.) și a stipulațiunilor de exonerare, care trebuie să fie declarate valide, întrucât nu sunt contrare ordinii publice și nu sunt oprite de lege¹).

Tribunalul,

Asupra acțiunii introduse de Petre S. Naidinov, industriaș, domiciliat în Ismail, contra Soc. anonime de navigație pe Dunăre S. R. D., cu sediul în Brăila, prin

1) Rezumatul acestei sentițe s'a publicat în Jurisprudența Generală, anul 1923, pag. 187, No. 479.

reprezentantul său delegat, având de obiect ca numita societate să fie obligată a plăti 100.000 lei daune, și anume: 50.000 lei valoarea unei piese de fontă suport de «gatter», încărcat pe vasul Soc. «Soroca» spre a fi transportat la Ismail, rupt în două de traversa la încărcare, din cauza neglijenței hamalilor din serviciul Societății, și 50.000 lei daune provenite din imposibilitatea de a satisface lucrările angajate ce urmau a fi predate la timp societății «Forestiera» din București și altor clienți, în care scop fusese cumpărat «Gatterul»;

Văzând desbaterile urmate în instanță, actele din dosarul cauzei, cum și depunerile martorilor ascultați în cursul procesului;

Considerând că, din toate aceste debateri, acte și martori, rezultă, în fapt, următoarele: Petre Naidinov, fabricant de cherestea în orașul Ismail, contractează cu «România Forestiera» și alți comercianți, să le prefacă în scânduri o cantitate aproximativ 10.000 metri cubi și, în acest scop, pentru a face față comenzilor primite și mări capacitatea de lucru a fabricii sale, cumpără dela casa «Obernik și Brucker» din Viena, un gatter rapid «Thopanidial». Sosit la Galați, Petre Naidinov predă «Gatterul» agenției S. R. D. la 28 Octombrie 1921, spre a fi transportat la Ismail, consistând în un număr de 25 colete, însumând o greutate de 4933 kgr.; plătinându-se costul transportului, în total 1750 lei, din care reducându-se primele de asigurare contra incendiului, încărcatul hamalilor, etc., Soc. S. R. D. încasează neto 998 lei, după cum se constată din specificările din scrisoarea de trăsură. În seara zilei de 28 Octombrie 1921, vasul «Soroca», care urma să facă transportul, sosește din Brăila la Galați, în cursa pentru Ismail, cu o întârziere de 6 ore, plecarea având loc la 11 noaptea, în loc de 5 seara. Cum vasul era în întârziere și întineric, piesele predate de Naidinov, după indicațiunile personalului agenției S. R. D., urma să fie expediat în cursa următoare, adică a doua zi. Industriașul Naidinov intervine pe lângă personalul de serviciu, stărue ca încărcarea să se facă în aceeași seară, declarând că orice s'ar întâmpla, pagube, stricăciuni, le ia asupra sa. Următor acestor insistențe și a răspunderii luate, magazinerul societății S. R. D. admite încărcarea. Lucrătorii hamali stăruiind în refuz, sfârșesc prin a ceda, după ce se convine de acord cu hamalii și Naidinov la un plus de plată peste cel tarifat de 300 lei. Încărcarea pieselor se începe sub supravegherea lui Naidinov. În timpul încărcării o piesă se rupe, ceea ce motivează acțiunea de față;

Având în vedere că, în dovedirea acțiunii, cât și în combateri, Tribunalul a abmis probatorii, interogator, martori și expertize;

Că, în susținerea pretențiilor sale, reclamantul aduce învinuiri societății sprijinite pe mărturia lui Mahmuti, din care ar rezulta că hamalii societății au lucrat cu neglijență, că piesele se aruncau pe vas fără măsuri de precauțiune pentru înlăturarea avariilor eventuale în manipularea mărfurilor și că însuș martorului Rahmud, în aceeași zi, i s'a aruncat o ladă cu marfă în Dunăre;

Că, din raportul de expertiză rezultă că rama din fața «gatterului prezintă o ruptură transversală, desfăcând piesa în două bucăți separate, iar consolidarea făcută de proprietar insuficientă și de scurtă durată; că, în același raport de expertiză mai stabilește cuantumul daunelor prin spargerea suportului, iar pentru dovedirea daunelor provenite din renunțarea la angajamente contractate, invocă arătarile martorilor Catz, reprezentantul «României Forestiere», și Moscovici, ale căror declarațiuni se văd consemnate și atașate la dosar.

În combateri: Se opune ca fine de neprimire clauza de exonerare, iar în fond, ca argument peremptoriu, încărcarea făcându-se pe răspunderea totală și nemărgi-

nită a lui Naidinov, conform art. 425 cod com., eu, cărauș dovăd-se că vina este a destinatarului care, de fapt, era și expeditor;

Că, în examinarea obiectivă și subiectivă a împrejurărilor circumstanțiale de fapt, în drept rezultă: că, contractul de transport este și rămâne dovedit cu scrisoarea de trăsură aflată de dosar, contract pe care Societatea de navigație fluvială pe Dunăre S. R. D. era ținută să-l execute conform legii; că, în lumina principiilor de drept care guvernează această materie, căraușul este răspunzător de pierderea sau stricăciunea lucrurilor ce i-au fost încredințate spre a fi transportate din momentul în care le primește și până la acel al predării lor destinatarului, responsabilitatea căraușului rămânând angajată: a) în caz de pierdere totală sau parțială a mărfii; b) avarii; c) întârzieri, în predarea mărfii transportate; că, dacă una din aceste fapte se vede a fi intrunite, acțiunea în daune este legitimată contra căraușului, ea decurgând din justificările culpei contractuale, căraușul rămânând răspunzător de omisiuni sau chiar simple neglijențe, cu exceptarea clauzelor de nerresponsabilitate și a stipulațiunilor de exonerare;

Având în vedere că, în scrisoarea de trăsură, se găsește înscrisă clauza: «Societatea nu răspunde de avarii, spargeri, scurgeri sau pierderi din orice cauze ar proveni»;

Considerând că, întreaga doctrină și jurisprudență pentru transporturile maritime, validează clauzele de exonerare stipulate în conasamente (Répert., tom. 11, No. 1593, 1596, 1598 și tom. 1, No. 780 și urm.), distincțiunea ce se încearcă a se face de reclamant sprijinit pe o parte din doctrină, cu privire la transporturile fluviale considerate ca transporturi terestre cu consecința «nulității clauzei de exonerare», pe cale de analogie, potrivit art. 441 din codul de comerț, câtă a fi înlăturată pentru următoarele temeuri de fapt și de drept: 1) un text prohibitiv categoric atât în codul civil, cât și în codul de comerț nu există. Acolo unde legiuitorul a voit să oprească asemenea stipulațiuni, a edictat-o în mod formal (art. 471 cod. com. privitor la transporturile pe C. F. R.); 2) Inserarea clauzei de exonerare izvorând din libera voință a părților, este operantă, întrucât nu interesează, frizând ordinea publică, clauza fiind perfect valabilă ca una ce reglementează obligațiuni reciproce prin mărginirea clauzelor de nerresponsabilitate; că argumentarea este perfect exactă, însuș Statul în actele sale de comerț, serviciul de navigație pe Dunăre N. F. R. (prin art. 19 din regulamentul transporturilor, vezi Hamangiu, vol. 7, pag. 851 din 11 Febr. 1923), nu admite spre transportare lucruri de fontă, decât pe riscul predătorului, de unde naște întrebarea, de ce Statul se poate descărca de atari răspunderi și un particular nu? 3) Din însăși argumentarea de mai sus se vede lămurit că justificarea prohibițiunii din art. 441 din codul de comerț, sprijinită pe idei de imoralitate, la care este interesată ordinea publică, dispore prin lipsa monopolului exclusiv în favoarea Societății anonime române de Navigație pe Dunăre S. R. D., care își află concurența în transporturile maritime și fluviale de Stat ale navigației fluviale române N. F. R.;

Că, dar, fără a depăși limita obiectului care a determinat acordul de voință, în examinarea principiului nerresponsabilității comitenților, art. 423 din codul de comerț prevede că, «căraușul este răspunzător de faptele subordonațiilor săi, etc.».

Prin aplicarea acestui principiu, nerresponsabilitatea care apasă asupra stăpânilor și comitenților în privința faptelor săvârșite de prepușii lor, în exercițiul funcțiunilor ce li s'au încredințat, nu încetează decât în lumina uneia din cauzele de nerresponsabilitate legală, «dacă nu se probează că pierderea sau stricăciunea a provenit din

caz fortuit sau din forță majoră, etc., din faptul expeditorului sau destinatorului» ;

Prin urmare, ca consecință naturală și logică, responsabilitatea încetează de drept prin dovedirea unei culpe imputabile aceluia care a suferit prejudiciul, (D. Aluxandresco, t. V, pag. 537). Or, din depunerile martorilor propuși de S. R. D., din certificatul Căpitaniei portului Galați, se stabilește că Societatea s'a opus la încărcarea pieselor, că totuși încărcarea s'a efectuat pe răspunderea totală și nemărginită a reclamantului, și că la refuzul hamalilor și a obiecțiunilor ridicate de ei, reclamantul Petre Naidinov, ca argument convingător, peste taxele tarifale se obligă la un supliment de plată de 3⁰⁰ lei ;

Că, așa fiind, acțiunea este nefondată, atât prin efectul clauzei de exonerare, cât și prin neîntrunirea elementului constitutiv al ideii de neresponsabilitate legală, culpa fiind imputabilă reclamantului, care trebuie să suferă și prejudiciul.

Pentru aceste motive, redactate de d-l Preșeinte V. Jacobini, Tribunalul, respinge ca nefondată acțiunea, etc.

(ss) Vasile Jacobini, A. Bădulescu.

NOTĂ. — Sentința Tribunalului Ismail, ce publicăm astăzi, asupra căreia ne propunem de a zice câteva cuvinte, redactată cu multă îngrijire de d-l președinte V. Jacobini, este, după parerea noastră, juridică.

În adevăr, după ce pune principiul responsabilității căraușului (în speța, o societate de navigațiune fluvială pe Dunare), Tribunalul validează clauza de neresponsabilitatea căraușului stipulată în scrisoarea de carat sau de trăsura (*Frachtbrief*), ori într'un alt act.

Chestiunea de drept ce se pune este aceea de a se ști dacă o asemenea clauză de neresponsabilitate este sau nu valdă. Asupra acestui punct exista controversa :

Unii considera, în adevăr, asemenea clauză ca nula, în baza art. 5, 1475 c. civil și 425 din codul comercial, complectat în Franța prin legea din 17 Martie 1905. Vezi Aubry et Rau, V, § 373, pag. 624 urm., text și nota 10, ed. 5-a ; Thaller, *Tr. élément. de droit commercial*, 1200 urm., ed. 4-a ; Guillaouard, *Louage*, II, 761, pag. 289 urm. ; Duverdy, *Tr. du contrat de transport*, 30 urm. ; Cas. fr. D. P. 83. 1. 14, 340 și 374 ; Sirey, 83. 1. 323, etc.

După această teorie, clauza de negaranție stipulată de cărauș, n'ar avea decât un efect, și anume : acela de a saramuta sarcina probei. Cu alte cuvinte, căraușul nu va mai fi responsabil de drept, după cum îi declara legea, de toate pierderile și stricăciunile (avarii), întâmplare în cursul transportului, ci va trebui ca proprietarul marfurilor expediate să faca dovada culpei căraușului sau agenților sai ; și odată aceasta dovada făcută, el va fi responsabil ca și cum o asemenea clauză n'ar fi fost stipulată. (Vezi Guillaouard, *loco supra cit.*, II, pag. 291 ; Pand. fr., v° *Transports*, 254 ; Répert. Sirey, v° *Armateur*, 150 ; Cas. fr., Sirey, 1901. 1. 364 ; D. P. 1901. 1. 190 ; Pand. Périod. 1901. 1. 438 ; Sirey, 87. 1. 121, etc.)

Parerea contrară este însă generalmente ad-

misă și ne pare mult mai juridică, pentru că nicăiri legea nu oprește o asemenea clauză de neresponsabilitate. Vezi în acest din urmă sens, admis și de Trib. Ismail, Baudry et Wahl, *Louage*, II, 3605, pag. 928 urm., ed. a 3-a ; Répert. Sirey, v° *Armateur*, 140 urm., v° *Transports*, 29 și 115 urm. ; Pand. fr., v° *Transports*, 250 urm. ; Répert. Dalloz, *Supplément*, v° *Droit maritime*, 314, precum și alte autorități citate în tom. V al Coment. noastre, pag. 537, 538, la care, de altfel, Tribunalul se referă în motivele sale, el mai citând încă în același sens *Le droit maritime de Ripert* (colecția Thaller), etc.

Fiindcă părțile nu pot însă să fie scutite de dolul și culpa *lata*, care este pusă pe aceeaș treaptă cu dolul (*dolo proxima*) (L. 47 § 5, Dig. XXX, *De legatis* I), se înțelege că clauza de negaranție sau neresponsabilitate nu se va aplica nici dolului, nici culpei sale grave. Cpr. Baudry et Wahl, *op. cit.*, II, 2605, pag. 929 ; Giorgio Giorgi, *Teoria delle obbligazioni nel diritto moderno italiano*, III, 376 : « *Illud nulla pactione effici potest, ne dollus praestetur* », zice L. 27, § 3, Dig., *De pactis*, 2. 14. Mai vezi L. 1, § 7, Dg., *Depositi vel contra*, 16, 3, unde se zice : « *Illud non probabis, dolum non esse praestandum, si conventent ; nam haec conventio contra bonam fidem, contraque bonos mores est ; et ideò, nee sequenda est* ». Vezi tom. V al Coment. noastre, pag. 135, nota 3 și pag. 501, 502 ; tom. VI, pag. 306, nota 3 ; tom. VIII, partea I, pag. 246, text și nota 2, etc.

Acestea fiind adevăratele principii pe cari le-am profesat în totdeauna, constatăm su placere că Tribunalul Ismail le aplică foarte bine la speța judecată de el.

Iași.

D. ALEXANDRESCO

TRIBUN. DUNKERQUE (Nord)

9 Iulie 1920

Transport maritim. — Cuprinderea clauzei de neresponsabilitate pentru bagajele călătorului, în biletul călătorului. — Necunoștința acestei clauze. — Aprecierii judecătorilor.

Clauza de neresponsabilitate a unei Companii de Navigație, pentru cazul de pierderea bagajului unui călător, cuprins în biletul ce i s'a liberat. nu leagă pe acest călător, dacă asemenea clauză era scrisă pe bilet cu caractere microscopice și dacă judecătorii fondului apreciază, în fapt, că călătorul n'a putut lua cunoștința de ea (*Recueil des sommaires, anul 1921, pag. 816*).

NOTĂ. — O soluție identică, a fost admisă, la 2 Martie 1894, de către Camera Lorzilor din Enghtera. Vezi *Journal Clunet*, anul 1897, p. 401, decizie greșit citată de Albert Wahl, *Louage*, II, p. 928, nota 2, *in medio*, că ar fi publicată în anul 1898 din sus zisul ziar. Am îndreptat greșeala ilustrului profesor (probabil de tipar).

Iași

D. ALEXANDRESCO